VENDIM
Nr. 2, datë 18.11.2022

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të përbëra nga gjyqtarët:
Sokol Sadushi kryesues;
Artur Kalaja anëtar;
Ilir Panda anëtar;
Ervin Pupe anëtar;
Sokol Binaj anëtar;
Albana Boksi anëtare;
Sandër Simoni anëtar;
Asim Vokshi anëtar;
Medi Bici anëtar;
Arbena Ahmeti anëtare;
Gentian Medja anëtar;
Darjel Sina anëtar;
Sokol Ngresi anëtar;
Margarita Buhali anëtare,
sot, më datë 18.11.2022, morën në shqyrtim, në seancë gjyqësore, çështjen penale me nr. 71001-00493-00-2017, akti, që i përket palëve:

KËRKUES: Adriatik Muharremi, përfaqësuar nga avokat Roland Islami.

ME OBJEKT: Rivendosje në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

PALË E INTERESUAR: Prokuroria e Përgjithshme, përfaqësuar nga prokurori Arqilea Koça.

BAZA LIGJORE: Nenet 147, pika 2 dhe 148 të Kodit të Procedurës Penale (në vijim KPP).

KOLEGJET E BASHKUARA TË GJYKATËS SË LARTË

pasi dëgjuan relatimin nga gjyqtarët Sokol Binaj dhe Medi Bici, prokurorin Arqilea Koça, i cili kërkoi pranimin e qëndrimit në lidhje me ndryshimin e vendimit njësues nr. 1/2011, prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, të Gjykatës së Apelit Gjirokastër dhe të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe dërgimin e çështjes për rigjykim në gjykatën e shkallës së parë, avokatin Roland Islami, i cili kërkoi ndryshimin e praktikës gjyqësore në lidhje me vendimin njësues nr. 1/2011, rivendosjen në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe si e biseduan çështjen në tërësi,

VËREJNË:

I. Rrethanat e çështjes

1. Nga përmbajtja e dosjes gjyqësore ka rezultuar se, kërkuesi Adriatik Muharremi, i dënuar me vendim gjyqësor të formës së prerë, i është drejtuar Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, duke kërkuar rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, me të cilin është dënuar me 25 vjet burgim. Konkretisht, me vendimin nr. 51, datë 11.12.1999, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë, ka vendosur:

"*Deklarimin fajtor të të pandehurit Adriatik Tomorr Muharremi për veprën penale "Vjedhja me pasojë vdekjen", parashikuar nga nenet 141-22 të KP dhe dënimin e tij me 25 vjet burgim. Deklarimin fajtor të të*

pandehurit Adriatik Tomor Muharremi për veprën penale "Prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve luftarake dhe e municionit", parashikuar nga neni 278/2 i KP dhe dënimin e tij me 3 vjet burgim. Në aplikim të nenit 55 të KP përfundimisht e dënon të pandehurin Adriatik Tomorr Muharremi me 25 vjet burgim. Deklarimin fajtor të të pandehurit Dhurim Bajram Tusha për veprën penale "Vjedhje me armë" të mbetur në tentativë parashikuar nga nenet 144-22 të KP dhe dënimin e tij me 8 vjet burgim. Deklarimin fajtor të të pandehurit Dhurim Bajram Tusha për veprën penale "Prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve luftarake dhe e municionit" parashikuar nga neni 278/2 i KP dhe dënimin e tij me 2 vjet burgim. Në aplikim të nenit 55 të KP përfundimisht e dënon të pandehurin Dhurim Tusha me 8 vjet burgim".

2. Rezulton se vendimi i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, është marrë në mungesë të të pandehurit Adriatik Muharremi. Ka rezultuar se kundër vendimit ka ushtruar ankim bashkipandehuri Dhurim Tusha. Gjykata e Apelit Gjirokastër, pasi ka shqyrtuar çështjen në shkallë të dytë, me vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur: "*Lënien në fuqi të vendimit gjyqësor nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Sarandë, për sa i përket të pandehurit Adriatik Muharremi. Lënien në fuqi të vendimit gjyqësor nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Sarandë për sa i përket fajësisë e kualifikimit të veprës penale të kryer nga i pandehuri Dhurim Tusha. Ndryshimin e vendimit të mësipërm për sa i përket masës së dënimit të dhënë ndaj të pandehurit Dhurim Tusha, duke e dënuar atë me 4 (katër) vjet burgim."*

2.1 Gjykata e Apelit, ndër të tjera, ka arsyetuar se: "*Gjykata me të drejtë mbi bazën e provave të ndodhura në dosjen hetimore si dhe provave të administruara në hetimin gjyqësor konkludon se i pandehuri Adriatik Muharremi ka konsumuar elementet e veprës penale të "Vjedhjes me armë me pasojë vdekjen", e shtetasit Gramoz Cenkollari, si edhe të "Vjedhjes me armë", të mbetur në tentativë, nga i pandehuri Dhurim Tusha.....Pretendimet e avokatit mbrojtës të të pandehurit Adriatik Muharremi, i pranishëm në gjykimin në apel, nuk merren për bazë, pasi ky i pandehur nuk ka bërë ankim dhe se, në bazë të nenit 425/1 të KPP-së, shkaqet që pretendohen nuk janë brenda kufijve që i referohen shkaqeve të ngritura në ankim".*

3. Mbështetur në vendimin gjyqësor të formës së prerë është bërë shpallja në kërkim ndërkombëtar e të dënuarit Adriatik Muharremi. Me shkresën me nr. 2299/16, datë 6.7.2016, ZQK Interpol Tirana, ka njoftuar Drejtorinë e Marrëdhënieve Juridiksionale me Jashtë në Prokurorinë e Përgjithshme, se në datën 5.7.2016 është realizuar ekstradimi nga Greqia në Shqipëri i të dënuarit Adriatik Tomorr Muharremi.

4. Brenda 5 ditëve nga dita e ekstradimit të tij në Shqipëri, i dënuari Adriatik Muharremi, nëpërmjet mbrojtësit të zgjedhur, nga të afërmit e tij, ka depozituar në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Sarandë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës për të ushtruar ankim kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë që e ka deklaruar fajtor për kryerjen e dy veprave penale dhe që e ka dënuar me 25 vjet burgim, për shkak të gjykimit në mungesë, duke pretenduar mospasjen dijeni për procedimin dhe vendimin gjyqësor në ngarkim të tij. Vendimi është marrë në vitin 1999, kohë kur kërkuesi pretendon se ka qenë jashtë shtetit, në Greqi, nuk ka pasur asnjë lloj komunikimi me të afërmit e tij dhe nuk është vënë në dijeni për zhvillimin e këtij gjykimi dhe të vendimit të marrë ndaj tij. Në këto rrethana, ai nuk ka mundur të bëjë ankim, në Gjykatën e Apelit, kundër vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë Sarandë.

5. Kërkuesi ka pretenduar se është ndaluar në shtetin grek, sipas letërporosisë së gjykatës dhe prokurorisë shqiptare, për ekzekutimin e vendimit dhe vetë ai nuk ka ditur shkakun e ndalimit të tij nga autoritetet greke, të cilat nuk i kanë komunikuar vendimin. Në këtë mënyrë, sipas tij, gjatë kohës që ka qëndruar në Greqi, nuk ka pasur mundësi të njihej efektivisht me vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe, në kushte të tilla, ka kërkuar të ekstradohet në Shqipëri. Kur është ekstraduar në Shqipëri, oficeri i policisë gjyqësore, i ka njoftuar vendimin gjyqësor që e kishte deklaruar atë fajtor dhe e kishte dënuar me 25 vjet burgim. Në këto kushte ai ka paraqitur pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë kërkesën për rivendosje në afat të ankimit.

6. Përfaqësuesi i Prokurorisë pranë Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, në këtë çështje, i ka kërkuar gjykatës rrëzimin e kërkesës për rivendosje në afat, pasi në rastin konkret, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, ka ushtruar ankim bashkipandehuri tjetër Dhurim Tusha dhe, mbi ankimin e tij, çështja është shqyrtuar në shkallë të dytë, në Gjykatën e Apelit Gjirokastër, e cila, me vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur: "*Lënien në fuqi të vendimit gjyqësor nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë edhe për sa i përket të pandehurit Adriatik Muharremi.*

7. **Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë,** me vendimin nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016, ka vendosur: *"Rrëzimin e kërkesës. Shpenzimet procedurale lihen në ngarkim të palës kërkuese. Kundër vendimit lejohet ankim në Gjykatën e Apelit Gjirokastër brenda 10 ditëve, afat ky që fillon nga e nesërmja e shpalljes së vendimit".*

7.1 Gjykata e shkallës së parë, ndër të tjera, ka arsyetuar se "*... kërkesa e të dënuarit Adriatik Muharremi për tu rivendosur në afat me qëllim për të ushtruar ankim në Gjykatën e Apelit Gjirokastër kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë nuk gjen mbështetje në ligj dhe në prova dhe si e tillë duhet të rrëzohet nga gjykata. Rivendosja në afat si institut gjen rregullim në nenin 147 të KPP, sipas të cilit në qoftë se është dhënë vendim në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin. Kërkesa, sipas pikës 3 të këtij neni, në një rast të tillë, paraqitet brenda dhjetë ditëve nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për aktin. Pikërisht në rastin konkret, gjykimi është zhvilluar në mungesë të kërkuesit Adriatik Muharremi, i cili brenda dhjetë ditëve nga dita e marrjes dijeni efektivisht për vendimin gjyqësor, ka paraqitur kërkesën e tij për rivendosje në afat të ankimit, por gjykata çmon se neni 147 i KPP, nuk mund të gjejë zbatim në rastin konkret, pasi bashkëipandehuri Dhurim Tusha ka ushtruar ankim (apel) në Gjykatën e Apelit Gjirokastër, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, për të cilin kërkon të rivendoset në afat kërkuesi Adriatik Muharremi, dhe ankimi i tij (bashkëtëpandehurit Tusha) jo vetëm që nuk është lidhur me motive personale, por Gjykata e Apelit Gjirokastër, konform nenit 425 të KPP-së, e ka shqyrtuar çështjen në tërësi duke mos u kufizuar vetëm në shkaqet e paraqitura në ankim nga ky i pandehur dhe me vendimin e saj nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur "lënien në fuqi" të vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, për sa i përket edhe të pandehurit Adriatik Muharremi.*

7.2 Një situate të tillë, i ka dhënë zgjidhje përfundimisht Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat, në vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011, kanë përcaktuar se: "Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një të pandehuri. Pavarësisht sa më sipër, në çështjet penale me disa të pandehur, gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur ankimi i bashkëtëpandehurit nuk është pranuar për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1, të nenit 420 të KPP-së, si dhe kur gjykata është shprehur në vendim vetëm për ankimin e të pandehurit që ka ushtruar të drejtën e ankimit dhe jo për gjithë të pandehurit. Pikërisht në rastin konkret, jo vetëm që bashkëipandehuri ka ushtruar ankim por ankimi i tij është pranuar nga Gjykata e Apelit Gjirokastër, e cila në vendimin e saj është shprehur jo vetëm për të, por edhe për të pandehurin tjetër, kërkuesin Adriatik Muharremi, duke e lënë në fuqi vendimin e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, për pjesën që i takonte këtij të pandehuri. Në këtë kuptim kërkesa për rivendosje në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë nuk mund të qëndrojë dhe si e tillë rrëzohet nga gjykata".

8. Kundër vendimit ka ushtruar ankim kërkuesi Adriatik Muharremi, duke kërkuar, ndryshimin e vendimit dhe pranimin e kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit ndaj vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

9. **Gjykata e Apelit Gjirokastër,** me vendimin nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, ka vendosur: "*Lënien në fuqi të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë*".

9.1. Gjykata e apelit, ndër të tjera, ka arsyetuar se " *Vendimi objekt ankimi është i drejtë dhe i bazuar në ligj e në prova, ndërsa shkaqet ankimore janë të pabazuara dhe u është dhënë përgjigje më së miri, nëpërmjet këtij vendimi. Mundësia e rivendosjes në afat të së drejtës së ankimit, kundër një vendimi penal që ka marrë formë të prerë, parashikohet në pikat 1, 2, 3 të nenit 147 të KPP, ku përcaktohet se: "1. Prokurori, i pandehuri, palët private dhe mbrojtësit rivendosen në afatin e caktuar kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit fator ose të forcës madhore. 2. Në qoftë se është dhënë vendimi në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin". 3. Kërkesa për rivendosjen në afat paraqitet brenda 10 ditëve nga zhdukja e faktit që përbënte rast fator ose forcë madhore, kurse në rastet e parashikuara në paragrafin 2, nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për aktin…".*

9.2 Po kështu, në vendimin njësues nr. 2, datë 14.10.2002, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë janë shprehur se "... sipas nenit 147/2 të KPP, "Në qoftë se është dhënë vendimi në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim, kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin". Nga sa më sipër konstatohet se subjekti që mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kundër vendimit të dhënë në mungesë është vetëm i pandehuri dhe se paraqitja e kësaj kërkese kushtëzohet me një afat 10 ditor, i cili fillon nga momenti kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për vendimin e dhënë në mungesë të tij. Mosrespektimi i këtij afati çon në humbjen e kësaj të drejte. Ky afat nuk është prekluziv, sepse KPP, në nenin 147/1/2 të tij, i jep mundësi palëve të legjitimuara në një proces penal të rivendosin në afat kryerjen e një veprimi procedural të humbur prej tyre, duke pasur barrën e provës, për të vërtetuar se kjo ka ardhur si rezultat i forcës madhore ose i rastit fator. Në bazë të nenit 43 të Kushtetutës: "Kushdo ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe". Pra, e drejta e ankimit përbën një të drejtë kushtetuese dhe favorizon një proces ligjor të rregullt dhe të paanshëm.

9.3 Nga ana tjetër, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011, kanë arritur në konkluzionin se "Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri. Pavarësisht sa më sipër, në çështjet penale me disa të pandehur, gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur ankimi i bashkëtëpandehurit nuk është pranuar për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1 të nenit 420 të KPP-së, si dhe kur gjykata është shprehur, në vendim, vetëm për ankimin e të pandehurit që ka ushtruar të drejtën e ankimit dhe jo për gjithë të pandehurit."

9.4 Duke iu rikthyer rastit në shqyrtim, rezulton se vendimi penal nr. 51, datë 11.12.1999, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, është dhënë në kushtet e zhvillimit të gjykimit në mungesë të të pandehurit/kërkuesit Adriatik Muharremi, i cili sapo ka marrë dijeni efektivisht për të, pasi është ekstraduar në Shqipëri, më datë 5.7.2016, brenda afatit ligjor 10 ditor, më datë 11.7.2016, ka depozituar kërkesë për rivendosjen në afat të ankimit. Por, sikurse rezulton nga aktet e tjera të administruara në dosjen gjyqësore, vendimi penal nr. 51, datë 11.12.1999, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, është ankimuar, më datë 21.12.1999, prej bashkëtëpandehurit Dhurim Tusha dhe, mbi bazën e këtij ankimi, më datë 2.2.2000, çështja është regjistruar për gjykim në Gjykatën e Apelit Gjirokastër, e cila ka konkluduar lidhur me këtë çështje, nëpërmjet vendimit penal nr. 15, datë 22.2.2000. Nga përmbajtja e vendimit penal nr. 15, datë 22.2.2000, të Gjykatës së Apelit Gjirokastër, i cili ndodhet i administruar në dosje, rezulton se trupi gjykues, gjatë gjykimit të çështjes, nuk është ndalur vetëm në shkaqet e parashtruara në ankim prej të pandehurit Dhurim Tusha, por e ka shqyrtuar çështjen në tërësi, duke analizuar e konkluduar edhe për disponimet e Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, lidhur me të pandehurin Adriatik Muharremi, duke i lënë në fuqi këto disponime.

9.5 Sa më sipër, ndryshe nga sa pretendohet në shkaqet ankimore, referuar përfundimit të Gjykatës së Lartë, në vendimin penal njësues nr. 1, datë 20.1.2011, në rrethanat kur ndaj vendimit nr. 51/1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, është ushtruar ankim (apel) nga bashkëïpandehuri (në të njëjtin procedim penal) Dhurim Tusha dhe Gjykata e Apelit Gjirokastër, nëpërmjet vendimit penal nr. 15, datë 22.2.2000, i ka marrë në shqyrtim shkaqet ankimore të parashtruara prej tij, duke mos u kufizuar vetëm në to, por duke e shqyrtuar në tërësi çështjen

dhe duke u shprehur edhe për bazueshmërinë ligjore të konkluzioneve të atij vendimi dhe për bashkëtëpandehurin tjetër, kërkuesin Adriatik Muharremi, me të drejtë, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë e ka rrëzuar kërkesën e kërkuesit Adriatik Muharremi për rivendosje në afat të ankimit ndaj vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të asaj gjykate. Vetëm në rast se ankimi i bashkëtëpandehurit Dhurim Tusha nuk do të ishte pranuar prej Gjykatës së Apelit Gjirokastër për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1, të nenit 420, të KPP, apo ajo gjykatë do të ishte shprehur në vendim vetëm për ankimin e të pandehurit Dhurim Tusha dhe jo edhe për bazueshmërinë ligjore të disponimeve të vendimit nr. 51/1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë për të pandehurin Adriatik Muharremi, atëherë prej Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë duhej të pranohej kërkesa e kërkuesit Adriatik Muharremi për rivendosje në afat të ankimit ndaj vendimit penal nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë. Në të tilla rrethana, nuk ka asnjë shkak që ta bëjë të cenueshëm vendimin objekt ankimi".

10. **Kundër vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, të Gjykatës së Apelit Gjirokastër, ka ushtruar rekurs kërkuesi Adriatik Muharremi**, duke kërkuar, prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjirokastër dhe vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë. Pranimin e kërkesës. Rivendosjen në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë. Prishjen e vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe kthimin e çështjes për rigjykim me tjetër trup gjykues.

Në rekurs, në mënyrë të përmbledhur, janë parashtruar këto shkaqe:

- Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë, pa vlerësuar provat e lejuara për shqyrtim në raport me dispozitat procedurale penale që rregullojnë institutin e "rivendosjes në afat" të së drejtës së ankimit të subjekteve të procedimit penal, në keqzbatim të ligjit procedural penal, e ka rrëzuar kërkesën në kundërshtim me ligjin dhe provat e marra për shqyrtim.

- Neni 43 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë sanksionon se kushdo ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në kushtetutë parashikohet ndryshe. Mbrojtja e të drejtave dhe lirive themelore të individit, të sanksionuara nga Kushtetuta, konventat dhe marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara nga RSH-ja garantohet vetëm përmes një procesi të rregullt gjyqësor, në themel të së cilit qëndron ofrimi i mundësive ligjore subjekteve të procedimit, jo vetëm për të siguruar ushtrimin e të drejtave procedurale gjatë procesit penal, por dhe të drejtën e ankimit ndaj vendimit përfundimtar.

- E drejta e gjykatës për të lejuar rivendosjen në afatin e ankimit të subjektit realizohet vetëm në kushtet e nenit 147 të KPP-së.

- Instituti i rivendosjes në afat i krijon mundësi palëve në procesin penal që për shkaqe të përligjura dhe të parashikuara nga ligji, të kenë të drejtë të ankohen ndaj një vendimi në rast se nuk kanë mundur të ushtrojnë këtë të drejtë dhe kjo pamundësi ka ardhur për shkaqe të ligjshme, ku përfshihet dhe rasti i të pandehurit të gjykuar në mungesë që nuk ka mundur të paraqesë ankim.

- E drejta e ankimit ndaj një vendimi gjyqësor konsiderohet e drejtë ngushtësisht personale e të pandehurit, fakt që kushtëzon domosdoshmërisht inicimin e procesit gjyqësor të rivendosjes në afatin e humbur vetëm nga ky subjekt ose personi i autorizuar prej tij, në format e parashikuara nga ligji, në bazë të nenit 410/1 të KPP-së.

- Në këtë kontekst, në rastet kur i pandehuri është gjykuar në mungesë, të drejtat procedurale të mbrojtësit të caktuar kryesisht gjatë gjykimit, kufizohen vetëm brenda kuadrit të procesit penal dhe ushtrimi i së drejtës së ankimit, duke përfshirë logjikisht dhe të drejtën për të kërkuar rivendosjen në afat, mund të realizohet vetëm në kushtet e pajisjes së tij me akt përfaqësimi nga vetë i pandehuri në bazë të nenit 410/2 të KPP-së.

- Vendimi nr. 51, datë 11.12.1999, i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, ka marrë formë të prerë dhe nga provat e administruara në gjykim rezulton se kërkuesi është vënë në dijeni të vendimit

dhe ka paraqitur kërkesë për rivendosje në afat, siç vërtetohet nga kërkesa, e cila, pasi ka mbërritur pranë kësaj gjykate, është regjistruar dhe është kaluar për gjykim.

- Kërkesa për rivendosjen në afatin e ankimit të kërkuesit u gjykua nga tre gjyqtarë, pasi veprat penale për të cilat ai është dënuar është gjykuar gjithashtu nga tre gjyqtarë në zbatim të udhëzimeve të dhëna në vendimin njësues të Gjykatës së Lartë nr. 2, datë 14.10.2002, i cili parashikon: "*Gjersa gjykimi i çështjes për akuzën në fjalë në të dyja gjykatat e faktit është bërë nga një trupë gjykuese të përbërë nga tre gjyqtarë, nuk mund të pranohet se kërkesa për rivendosjen në afat të ankimit kundër vendimeve të dhëna të shqyrtohet me një gjyqtar*".

- Kërkesa për rivendosje në afatin e ankimit është paraqitur nga kërkuesi. Nuk rezulton nga aktet që kërkuesi të ketë dijeni për vendimin e dënimit.

- Pretendimi i prokurorit se ankimi i paraqitur nga bashkipandehuri tjetër, në të njëjtin procedim penal Dhurim Tusha ka ezauruar rrugën e ankimit, është një pretendim në kundërshtim me ligjin procedural penal dhe me Kushtetutën e RSH-së, si dhe me të drejtën ndërkombëtare, për të drejtën e ankimit kundër një vendimi të formës së prerë. Çdo person ka të drejtë të ankohet dhe se e drejta e ankimit është një e drejtë personale dhe mund të ushtrohet vetëm nga personi mbajtës i kësaj të drejtë themelore ose nëpërmjet përfaqësuesit me prokurë dhe në asnjë mënyrë nëpërmjet bashkëtëpandehurit tjetër.

- Në kushtet kur gjykimi në gjykatën e shkallës së parë është bërë duke mos njoftuar të pandehurin si dhe kur prokurori, e më pas, edhe gjykata, kanë bazuar konkluzionet e tyre (lidhur me fajësinë e të pandehurit Muharremi) vetëm mbi thëniet e bashkëtëpandehurit tjetër Dhurim Tusha, i cili ka akuzuar të dënuarin Adriatik Muharremi për shfajësimin e vetes, thëniet e këtij janë të papërdorshme. Sa më sipër ky vendim është i pavlefshëm dhe për këtë shkak duhet të prishet dhe çështja të kthehet për rigjykim me tjetër trup gjykues.

11. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 15.7.2022, ka vendosur inicimin e procedurës për ndryshim të praktikës gjyqësore në lidhje me vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, sipas të cilit "*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri*".

12. Sipas konsideratës së Kolegjit Penal (në disponim të të cilit rezultoi trajtimi i rekursit të paraqitur nga i dënuari Muharremi kundër vendimit të Gjykatës së Apelit Gjirokastër), vendimi njësues nr. 1, datë 20.1.2011, në çështjen e tretë të sentencës nuk është në harmoni me parimet kushtetuese dhe konventore (këto të fundit të "materializuara" në jurisprudencën e konsoliduar të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, në vijim "GJEDNJ"), sepse cenon të drejtën e parashikuar në nenin 43 të Kushtetutës, lidhur me ankimin kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, duke kompromentuar, në të njëjtën kohë, edhe të drejtën për një proces të rregullt ligjor. Për Kolegjin Penal, e drejta e ankimit, si një e drejtë themelore ekskluzive e personit në ngarkim të të cilit ka një çështje penale, gëzon mbrojtje si në legjislacionin e brendshëm, ashtu edhe në standardet ndërkombëtare të vendosura nga GJEDNJ-ja.

II. Qëndrimi i palëve në proces në lidhje me fillimin e procedurës për ndryshim të praktikës gjyqësore

13. ***Prokurori mbajti qëndrimin:***

13.1 Konkluzioni njësues, në mënyrën se si është formuluar, vjen ndesh dhe lejon hapësira për vendimmarrje që vijnë në kundërshtim me legjislacionin procedural penal, si dhe me standardet kushtetuese të gjykimit por edhe standardet e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (në vijim "GJEDNJ"). Ai formulim vendos prevalencën e parimit të efektivitetit të procesit penal në dëm të të

drejtave themelore të individit për një proces të rregullt ligjor duke orientuar njëkohësisht në mënyrë të gabuar gjithë praktikën gjyqësore.

13.2 Së pari, e drejta e ankimit, si një e drejtë themelore ekskluzive e personit në ngarkim të të cilit ka një çështje penale, ka gjetur dhe gjen mbrojtje të veçantë si në legjislacionin tonë të brendshëm ashtu dhe në standardet ndërkombëtare të vendosura nga GJEDNJ-ja. Kushtetuta, në nenin 43 të saj, parashikon se çdokush ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe. E drejta e ankimit kundër një vendimi gjyqësor, mbi bazën e parashikimit kushtetues, gjen zbatim edhe në dispozitat procedurale konkrete. Kjo e drejtë duhet kuptuar si mundësi e çdo individi për të pasur mjete të caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar individit të drejtën për t'u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj.

13.3 Kërkesa për rivendosje në afat është një mjet procedural që i mundëson subjekteve të caktuar të ushtrojnë të drejtën e ankimit, të cilën nuk kanë pasur mundësi ta ushtrojnë brenda afateve ligjore, për shkaqe të pavarura prej tyre. Ky mjet procedural është parashikuar në nenin 147 të KPP-së, dispozitë e cila, përpara ndryshimeve ligjore, parashikonte se prokurori, i pandehuri, palët private dhe mbrojtësit, rivendosen në afatin e caktuar kur *"provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit fator ose të forcës madhore"*. Në pikën 2 të nenit 147 të KPP-së, parashikohej se "*në qoftë se është dhënë vendimi në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin.".*

13.4 Aktualisht dispozita referuese e këtij instituti (pas ndryshimeve të kryera me ligjin nr. 35, datë 30.3.2017), neni 420/1 i KPP-së, në paragrafin e dytë të saj parashikon se *"kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351 të KPP-së, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin"*. Në kuptim të këtij neni, kërkesa për rivendosje në afat, duhet të tregojë se, pavarësisht se subjekti ka treguar të gjithë kujdesin e nevojshëm, depozitimi i ankimit brenda afatit ligjor, nuk ka qenë i mundur për shkaqe që nuk vareshin prej vullnetit të tij. Në rast se këto shkaqe konsiderohen të ligjshme prej gjykatës që shqyrton kërkesën krijohet mundësia për paraqitjen e ankimit prej palës, në kushtet e "ripërtëritjes" së afatit të ankimit. Ndërsa, në pikën 3 të këtij neni parashikohet afati i paraqitjes së kërkesës për rivendosjen në afat nga zhdukja e arsyes objektive, duke e kushtëzuar me ditën kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për vendimin.

13.5 Së dyti, si nga ana e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin nr. 1/2011 dhe, në të gjithë praktikën gjyqësore, ka një paqartësi mes dy instituteve të së drejtës procedurale penale, institutit të rivendosjes në afat të një ankimi dhe institutit të kufijve të shqyrtimit të ankimit. Ky konfondim ka bërë që koncepte të lidhura me kufijtë e shqyrtimit të një ankimi të përdoren padrejtësisht në arsyetime që lidhen me institutin e rivendosjes në afat të ankimit. Në përpjekjen tonë për të arritur në një konkluzion sa më të drejtë në lidhje me objektin e shqyrtimit, do të dëshironim që kjo gjykatë të përqendrohej vetëm në institutin e rivendosjes në afat pasi, edhe pse në pamje të parë, korrelacioni procesual mes tyre është mjaft i ngushtë, në vetvete ato përfaqësojnë dy institute të ndryshme dhe kërkojnë dy disponime të ndryshme, bazuar në parashikime të ndryshme ligjore, si dhe në standarde të ndryshme gjykimi. Qysh në kohën e marrjes së vendimit njësues nr. 1/2011 ekzistonte e qartë baza ligjore për të argumentuar mbi këtë institut në mënyrën e duhur, arsyetim të cilin e gjejmë dhe në mendimin e pakicës, por ka qenë pikërisht trajtimi josistematik i instituteve të sipërpërmendura, i bërë nga ajo gjykatë, që e ka orientuar atë drejt konkluzioneve të njëjta të gabuara ose, në rastin më të mirë, të paplota.

13.6 Zhvillimi i mëtejshëm i praktikës gjyqësore bazuar dhe në standardet e GJEDNJ-së (*çështja Haxhia kundër Shqipërisë*) bëri të mundur të arrijmë në vendimin njësues nr. 1/2014 të kësaj gjykate, në lidhje me objektin e shqyrtimit kur ajo në çështjen e tretë që mori në shqyrtim, në pikën e dytë

njësoi qëndrimin se "*Në çdo rast, i dënuari në mungesë, ka të drejtë të kërkojë rivendosje në afat për të ushtruar ankim në apel ose rekurs në Gjykatën e Lartë, përveç rasteve kur ka prova të mjaftueshme, se: (i) kishte dijeni për gjykimin e zhvilluar kundër tij: (ii) në mënyrë direkte ose të tërthortë, ka autorizuar familjarët për t'u ankimuar në apel; ose (iii) ka hequr dorë në mënyrë eksplicite nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm në gjykimin kundër tij, duke u fshehur nga drejtësia"*. Po kështu, vendimi i mësipërm ka dalë dhe në konkluzione të tjera njësuese të rëndësishme mbi natyrën ekskluzive të së drejtës së ankimit. Konkluzionet njësuese të këtij vendimi u bënë pjesë e ndryshimeve të KPP-së, me ligjin nr. 35/2017 dhe më së shumti, në lidhje me objektin e shqyrtimit, u reflektuan në nenin 420/1 të KPP-së.

13.7 Megjithatë, në atë vendim, Gjykata e Lartë nuk mbajti një qëndrim të qartë në raportin që ky konkluzion njësues ka me konkluzionin njësues të vendimit nr. 1/2011, objekt shqyrtimi. Për pasojë, i takon Kolegjeve të Bashkuara që njëkohësisht me disponimin për ndryshimin e konkluzionit njësues, objekt shqyrtimi, të arsyetojë dhe mbi marrëdhënien që ky vendim do të ketë me qëndrime të ngjashme të mëparshme të kësaj gjykate.

13.8 Së treti, kjo gjykatë duhet të arsyetojë në mënyrë të qartë mbi raportin mes institutit të gjykimit në mungesë dhe dijenisë efektive mbi procesin penal si shkak për të disponuar mbi kërkesën për rivendosjen në afat të ankimit. Ndërkohë që instituti i gjykimit në mungesë është një institut procesual që përfshin në vetvete zhvillimin e gjykimit pa praninë e të pandehurit si në rastin e dijenisë së tij mbi procesin dhe fshehjen ndaj drejtësisë, ashtu dhe padijenisë së plotë të tij mbi këtë proces. Instituti i dijenisë efektive, si një koncept i zhvilluar nga GJEDNJ-ja, nënkupton faktin se është e pamundur të konkludohet mbi faktin se i pandehuri ka pasur dijeni për procesin apo vendimin. E parashtrojmë këtë fakt pasi gjykojmë se, formulimi i bërë në nenin 420/1 të KPP-së nuk është i saktë kur parashikon: "*Kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351 të këtij Kodi, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin*".

13.9 Sa më sipër, vendimi njësues nr. 1/2011, me konkluzionin se "*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri"*, mohon të drejtën themelore të individit për akses në gjykatë dhe është në kundërshtim me parimet e procesit të rregullt ligjor. Ky rregullim vjen ndesh dhe me parashikimet kushtetuese sanksionuar në nenin 43 të Kushtetutës, mbi të drejtën e ankimit në një gjykatë më të lartë, si dhe nenin 17 të Kushtetutës të cilat sanksionojne se "*çdo kufizim ligjor i të drejtave të njeriut nuk mund të tejkalojë kufizimet e vendosura nga Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut"*. Parashikimet konventore e konsiderojnë në cilësinë e cenimit të së drejtës për një proces të rregullt ligjor, pamundësinë e personit të gjykuar në mungesë, për të ankimuar vendimin e dënimit të tij, si dhe, në të njëjtën kohë, invokojnë detyrimin e shteteve firmëtare të kësaj Konvente për të garantuar të drejtën e personave të sipërcituar, për tu dëgjuar, në të njëjtat kushte, sikurse i gjykuari i pranishëm në proces.

13.10 Prokurori parashtroi qëndrimin se vendimi njësues nr. 1/2011 duhet të ndryshojë si vijon: "*Përfundimi i gjykimit të çështjes mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurve të tjerë, nuk mund të përbëjë shkak për mospranimin e kërkesës për rivendosje në afat të ankimit të të pandehurit që nuk ka bërë ankim, kur ai mund të vërtetojë mungesën e dijenisë efektive për vendimin ndaj të cilit kërkon të ushtrojë të drejtën e ankimit"*.

14. ***Mbrojtja mbajti qëndrimin:***

14.1 Në referim të argumenteve të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, në vendimin e datës 15.7.2022 për nisjen e procedurës për ndryshim të praktikës gjyqësore, në lidhje me vendimin njësues nr. 1, të vitit 2011 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, sipas të cilit "*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri*", mbrojtja kërkoi njësimin e praktikës gjyqësore si vijon:

14.2 "*Në çështjen penale të gjykuar nga Gjykata e Apelit apo Gjykata e Lartë, mbi ankimin e bashkëtëpandehurit apo të prokurorit, kur një nga bashkëtëpandehurit apo i pandehuri ka qenë në mungesë duhet të njihet e drejta e ankimit në rastet e paraqitjes së kërkesës në mënyrën dhe afatet e përcaktuara në ligj. Është Gjykata e Apelit apo Gjykata e Lartë që duhet dhe mund të vlerësojë shkaqet e parashtruara në ankim nëse janë apo jo të njëjta me shkaqet që janë gjykuar me ankimin e bashkëtëpandehurit apo të prokurorit. Kërkesa e të pandehurit në mungesë për rivendosje në afat të ankimit nuk mund të rrëzohet në rast se kërkesa është paraqitur në formën dhe afatin e përcaktuar në ligj*".

III. Vlerësimi i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë

15. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë (në vijim "Kolegjet e Bashkuara") pasi morën në shqyrtim në seancë gjyqësore, në praninë e palëve, argumentet e parashtruara nga relatorët mbi nevojën e ndryshimit të vendimit njësues penal nr. 1, datë 20.1.2011 të Kolegjeve të Bashkuara, si dhe pasi dëgjuan opinionin e prokurorit dhe mbrojtjes që mbajtën të njëjtin qëndrim për ndryshimin e vendimit të sipërcituar, vlerësojnë se praktika njësuese e deritanishme që, në një procedim me disa të pandehur, mohon të drejtën e të pandehurit të gjykuar në mungesë për të kërkuar rivendosjen në afat të ankimit, ndërkohë që çështja për pjesën që i përket këtij të pandehuri është gjykuar mbi bazën e shkaqeve të ankimit, jopersonale, të parashtruara prej bashkëtëpandehurit tjetër, duhet të ndryshohet.

16. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, pas ndryshimeve të vitit 2016, ka përcaktuar se "*Gjykata e Lartë shqyrton çështje lidhur me kuptimin dhe zbatimin e ligjit për të siguruar njësimin ose zhvillimin e praktikës gjyqësore sipas ligjit. Për ndryshimin e praktikës gjyqësore, Gjykata e Lartë tërheq për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të caktuara gjyqësore të vendosura nga kolegjet sipas ligjit"*. Në kuptim të këtij rregullimi kushtetues do të duhet që procesi njësues apo ndryshues i praktikës gjyqësore dhe juridiksionalizimi i së drejtës të jetë një gjykim me karakter objektiv dhe me efekte *erga omnes,* i lidhur pazgjidhshmërisht me interesin publik dhe në funksion të garantimit të sigurisë juridike. Procesi i ndryshimit dhe njësimit të praktikës gjyqësore, nga njëra anë, dhe detyrimi i njëkohshëm i gjykatave të shkallëve më të ulëta për respektimin e vendimeve njësuese, nga ana tjetër, i shërbejnë konsolidimit të vlerave të qëndrueshmërisë dhe parashikueshmërisë në zbatimin e së drejtës, parandalimit të arbitraritetit në zbatimin e ligjit dhe garantimit të aplikimit të parimeve kushtetuese të sigurisë juridike dhe barazisë përpara ligjit.

17. Roli i gjyqtarit, detyra dhe misioni i tij kushtetues është të zhvillojë jurisprudencën nëpërmjet interpretimit teleologjik dhe, kur është e nevojshme, edhe të zgjeruar të normave juridike, me qëllim që të garantohet parimi i kushtetutshmërisë funksionale të rendit juridik normativ. Detyra dhe misioni kushtetues i interpretimit të ligjit në mënyrë të unifikuar i përket Gjykatës së Lartë, si autoriteti më i lartë gjyqësor në Republikën e Shqipërisë. Duke pasur një rol aktiv në interpretimin funksional të ligjit, për ta përputhur zbatimin e tij me të drejtën ndërkombëtare të detyrueshme, me parimet e përgjithshme të së drejtës dhe me Kushtetutën, Gjykata e Lartë zbulon kuptimin e vërtetë të normave ligjore, bazuar në teknikat e gjithëpranuara të interpretimit të tyre. Kushtetuta i ka dhënë Gjykatës së Lartë autoritetin të njësojë ose të ndryshojë praktikën gjyqësore, nëpërmjet interpretimit të ligjit brenda misionit të saj për zhvillimin e jurisprudencës mbi të drejtën pozitive, me qëllim interpretimin e njëtrajtshëm të normave ligjore.

18. Një jurisprudencë gjyqësore e konsoliduar është dhe mbetet një detyrim për Gjykatën e Lartë, por, nga ana tjetër, në mënyrë të natyrshme jurisprudenca nuk mund të mos i nënshtrohet edhe evoluimit të saj. Nga kjo pikëpamje, ekziston mundësia që jurisprudenca, duke u plotësuar përmes konkluzionesh të reja interpretuese, edhe të ndryshohet, por ashtu siç thekson edhe Gjykata Kushtetuese "një ndryshim i praktikës mund të realizohet nëse ekzistojnë arsye të forta që do ta justifikojnë një ndërmarrje të tillë dhe vetëm në rastet kur kjo është e paevitueshme, objektivisht e

domosdoshme, si dhe kushtetutshmërisht e bazuar dhe e arsyetuar." (*shih më gjerë vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 21, datë 29.4.2010*).

19. Vendimet gjyqësore dhe, për më tepër, vendimet njësuese duhet të ndryshohen vetëm për rrethana të jashtëzakonshme. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ruajtja e qëndrimeve të mbajtura në vendimet e mëparshme është në interes të stabilitetit, por edhe të legjitimitetit institucional. Nëse praktika gjyqësore e ka zbatuar për një periudhë të gjatë një normë ligjore, referuar një qëndrimi njësues, padyshim që kjo situatë nuk mund të mos vlerësohet si një rrethanë e rëndësishme për stabilitet jurisprudencial, por, nga ana tjetër, referimi vetëm në këtë argument për të mbajtur të pandryshuar vendimin njësues nuk do të thotë se i jepet një vlefshmëri më e lartë e aq më pak garanci të nivelit kushtetues.

20. Jurisprudenca e Gjykatës së Lartë ka theksuar se vendimet njësuese kanë fuqi detyruese për zbatimin në mënyrë të njëjtë të ligjit në çështje të njëjta ose të ngjashme, ndërsa ndryshimi i kësaj praktike nga Kolegjet e Bashkuara ndodh në raste më të kufizuara që diktohen nga nevoja për zgjidhjen e drejtë të çështjes konkrete, e cila nuk është e mundur të zgjidhet në kushtet e përplasjeve të jurisprudencës me interpretimet ligjore të mëparshme të vendimeve njësuese. Pra, janë pikërisht varësia e çështjes nga ndryshimi i praktikës njësuese dhe nevoja për ndryshim si dy kushte paraprake që vlerëson kolegji inicues dhe më pas Kolegjet e Bashkuara për të shqyrtuar në themel kërkesën për ndryshim. Mbi ekzistencën e këtyre dy kushteve, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 15.7.2022, ka vendosur fillimin e procedurës për ndryshim të praktikës gjyqësore në lidhje me vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

21. Duke iu rikthyer çështjes, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se formulimi që është kryer për çështjen e tretë të sentencës së vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011, ku konkludohet se "*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri",* është i domosdoshëm të ndryshohet, pasi nuk përshtatet me parimet ligjore, por edhe me jurisprudencën e konsoliduar të Gjykatës Kushtetuese dhe GJEDNJ-së.

22. Në referim të shkaqeve të parashtruara në rekurs nga kërkuesi Adriatik Muharremi dhe të pretendimeve të parashtruara nga palët në gjykim, të cilët mbajnë qëndrimin se për zgjidhjen e çështjes duhet të ndryshohet praktika gjyqësore e njësuar vite më parë, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë të nevojshme që të mbahet parasysh kuptimi dhe zbatimi i dispozitave të KPP lidhur me institutin procedural të rivendosjes në afat. Kolegjet e Bashkuara theksojnë se ligjvënësi, në funksion të realizimit të qëllimit të mbrojtjes dhe garantimit të të drejtave të subjekteve të procedimit penal, në veçanti të të pandehurit dhe balancimit të tyre me interesin e përgjithshëm publik për një proces gjyqësor penal të karakterizuar nga objektiviteti, transparenca, ligjshmëria, ka përcaktuar në mënyrë të qartë në ligjin procedural penal afate për hartimin e akteve procedurale, të detyrueshme për t'u zbatuar si për gjykatat, ashtu edhe nga palët ndërgjyqëse në proces. Rivendosja në afat, që nënkupton kthim në momentin kur ka lindur e drejta për të përmbushur aktin procedural, është një institut përjashtimor, i mirëpërcaktuar dhe jo i mundshëm për t'u zbatuar për çdo lloj rasti. Instituti i rivendosjes në afat ka si qëllim garantimin e një procesi të rregullt ligjor, konkretisht, garantimin e ushtrimit të së drejtës nga palët në proces për të kundërshtuar një vendim në një gjykatë më të lartë, në ato raste, të përcaktuara në ligj, kur nuk ka qenë e mundur të ushtrohet kjo e drejtë brenda afatit ligjor. Rivendosja në afat lejon palën ndërgjyqëse të ushtrojë të drejtën e ankimit kundër vendimit të gjykimit të çështjes në themel, pavarësisht tejkalimit të afateve, të cilat për shkak të natyrës prekluzive, me plotësimin apo kalimin e tyre, kanë çuar në dekadencë të së drejtës së saj për të ushtruar këtë ankim.

23. Përpara ndryshimeve ligjore të KPP të vitit 2017, instituti i rivendosjes në afat parashikohej në Titullin III, Kreu III, neni 147, sipas të cilit "*1. Prokurori, i pandehuri, palët private dhe mbrojtësit*

rivendosen në afatin e caktuar kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit fator ose të forcës madhore. 2. Në qoftë se është dhënë vendimi në mungesë, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin. 3. Kërkesa për rivendosjen në afat paraqitet brenda dhjetë ditëve nga zhdukja e faktit që përbënte rast ose forcë madhore, kurse në rastet e parashikuara në paragrafin 2, nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për aktin. Rivendosja në afat nuk lejohet më shumë se një herë për secilën palë për çdo shkallë të procedimit. 4. Për kërkesën vendos organi që procedon në kohën e paraqitjes së saj. 5. Vendimi që lejon rivendosjen në afat për bërjen e ankimit mund të ankimohet vetëm bashkë me vendimin përfundimtar. 6. Kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim në gjykatën e apelit".

24. Rastet e parashikuara nga neni 147 i KPP për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit janë të lidhura ngushtësisht me arsyet objektive që kanë penguar palën në ushtrimin efektiv të së drejtës së saj. Kështu, pika 1 e nenit 147 të KPP parashikonte *"forcën madhore"* apo *"rastin fator",* me cilësinë e shkaqeve, verifikimi i prezencës të secilit prej tyre, (barra e provës për të provuar këtë prezencë rëndon mbi të pandehurin), përcaktonte të drejtën për t'u rivendosur në afat të ankimit kundër një vendimi penal. Ndërsa pika 2 e nenit 147 përcaktonte si kusht për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit për të pandehurin, rastin e "dhënies së vendimit në mungesë të tij", detyrimin e të pandehurit të gjykuar në mungesë, për të provuar padijeninë e tij lidhur me këtë vendim.

25. Shqyrtimi i kërkesës për vlerësimin e ekzistencës së kushteve dhe provave mbështetëse për verifikimin e tyre bëhet nga gjykata gjatë zhvillimit të një procesi, i cili nuk është i njëjtë me gjykimin e themelit të çështjes, ku kërkuesi ka barrën për të provuar situatën në të cilën është ndodhur, që pa fajin e tij, e ka vendosur në pamundësi absolute për të respektuar afatet procedurale. Pra, gjatë shqyrtimit të kërkesës, ligjvënësi, ka normuar të drejtën e kërkuesit për t'u rivendosur në afat, vetëm nëse ai provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin.

26. Me ndryshimet ligjore të vitit 2017 (ligji nr. 35, datë 30.3.2017, "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7905, datë 21.3.1995 "Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë"), është shtuar një dispozitë e re, konkretisht neni 420/1, ku parashikohet se: *"1. Palët rivendosen në afatin e ankimit kur provojnë se nuk kanë pasur mundësi ta respektojnë afatin për shkak të rastit fator ose të forcës madhore. Kërkesa shoqërohet së bashku me ankimin, me pasojë mospranimi. 2. Kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351, të këtij Kodi, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin. 3. Kërkesa për rivendosjen në afat paraqitet brenda dhjetë ditëve nga zhdukja e faktit që përbënte rast ose forcë madhore, kurse në rastet e parashikuara në paragrafin 2, të këtij neni, nga dita kur i pandehuri ka marrë dijeni efektivisht për vendimin. Rivendosja në afat nuk lejohet më shumë se një herë për secilën palë dhe për çdo shkallë të procedimit. 4. Nëse ankuesi nuk paraqitet në seancë, pa shkaqe të arsyeshme, megjithëse ka dijeni rregullisht për datën dhe orën e saj ose heq dorë nga kërkesa, gjykata vendos mospranimin e kërkesës. 5. Kur kërkesa pranohet dhe vendimi për të cilin është lejuar rivendosja në afat është një vendim dënimi me burgim, i cili është ekzekutuar, ekzekutimi i dënimit pezullohet. Gjykata urdhëron lirimin e menjëhershëm të të pandehurit në rast se nuk mbahet për shkak të një mase sigurimi me arrest. 6. Gjykata arsyeton vendimin brenda 5 ditëve nga shpallja e tij. 7. Kundër vendimit që lejon rivendosjen në afat bëhet ankim së bashku me vendimin përfundimtar. 8. Kundër vendimit që refuzon kërkesën për rivendosje në afat mund të bëhet ankim brenda 5 ditëve. Gjykata e apelit shqyrton ankimin në dhomë këshillimi brenda 15 ditëve nga data e marrjes së akteve".*

27. Parashikimi i nenit 420/1 të KPP, si një dispozitë e posaçme, në kreun e "ankimeve", i diktuar nga standardi kushtetues dhe ai i GJEDNJ, në kuadër të zhvillimit të procesit të rregullt ligjor, përcakton palët, të cilat i drejtohen gjykatës për rivendosje në afat të ankimit, afatin kohor brenda së cilës kjo kërkesë paraqitet, si dhe mjetet e ankimit në rastet e pranimit/refuzimit të kërkesës për rivendosje në afat. Kjo dispozitë ka saktësuar edhe rastin se kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351 të këtij Kodi (mosparaqitja ose mungesa e vullnetshme e të

pandehurit), i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin.

28. Në kuptim të kësaj dispozite, kërkesa për rivendosje në afat duhet të argumentojë se, pavarësisht se subjekti ka treguar të gjithë kujdesin e nevojshëm, depozitimi i ankimit brenda afatit ligjor, nuk ka qenë i mundur për shkaqe që nuk vareshin prej tij. Në rast se këto shkaqe konsiderohen të ligjshme prej gjykatës që shqyrton kërkesën, ajo i mundëson palës të ushtrojë ankim, i cili duhet paraqitur bashkë me kërkesën për rivendosje në afat, duke kundërshtuar kësisoj vendimin dhe parashtruar shkaqet për të cilat ajo mendon se vendimi nuk është marrë në zbatim të ligjit. Ndërkohë që në pikën 2 të kësaj dispozite, parashikohet se kur gjykimi është zhvilluar në mungesë *(sipas parashikimeve të nenit 351, të këtij Kodi)*, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat për të bërë ankim, kur provon se nuk ka marrë dijeni për vendimmarrjen që ka përmbyllur këtë proces.

29. Përmbajtja e parashikimeve të nenit 420/1 të KPP, në raport me nenin 147 të këtij Kodi, (para ndryshimeve ligjore të vitit 2017), lidhur me të drejtën për rivendosjen në afat të ankimit, përsa i përket verifikimit të kushteve të pranueshmërisë së kërkesës së palëve, të pranishme në gjykim, që kanë humbur afatin e paraqitjes së ankimit ndaj vendimit, për shkak të shfaqjes së "rastit fator" apo të prezencës së "forcës madhore", paraqitet e njëjtë, ndërkohë që në rastin e verifikimit të kushteve të pranueshmërisë së kërkesës së paraqitur prej të pandehurit të gjykuar në mungesë, paraqitet e ndryshme. Në dispozitën para ndryshimeve ligjore (neni 147 i KPP) në paragrafin e dytë parashikohej "gjykimi në mungesë" si shkak për paraqitjen e kërkesës për rivendosje në afat, ndërsa sipas dispozitës së re, konkretisht, nenit 420/1 të KPP, paragrafi i dytë, parashikohet "*kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 351 të këtij Kodi"*. Në terma të tjera, kur gjykimi është zhvilluar në kushtet e "mungesës së vullnetshme" të të pandehurit", e barazuar kjo "mungesë" me "praninë" sipas përcaktimit të paragrafit të tretë të nenit 351 të KPP, këtij të fundit, i garantohet e drejta për të kërkuar rivendosjen në afat të ankimit ndaj vendimit të dhënë, në konkluzion të gjykimit, të zhvilluar në "prani" të tij (pa prezencën fizike), në kushtet kur, gjithsesi, nuk ka disponuar materialisht vendimin objekt i ankimit.

30. Sakaq, rastet e tjera, të mungesës së mirëfilltë të të pandehurit, për shkak të padijenisë, (përfshirë edhe rastet e arratisjes, shmangies së qëllimshme të të pandehurit, nëpërmjet fshehjes prej pasojave të procedimit penal të regjistruar ndaj tij), të përcaktuara në nenin 352 të KPP, janë përfshirë në strukturën e nenit 450/1, shkronja "e", në cilësinë e shkaqeve mbështetëse të kërkesës për rishikimin e vendimit të "formës së prerë", nën statusin e "gjësë së gjykuar". Risi e nenit 420/1 të KPP është edhe parashikimi në paragrafin e parë, i shoqërimit të kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, së bashku me ankimin, me pasojë mospranimi.

31. Duke ballafaquar të dy situatat procedurale të sipërcituara, në funksion të përcaktimit të ligjit të zbatueshëm lidhur me kualifikimin e kërkesës objekt gjykimi, konsiderohet se gjen zbatim neni 147/2 i KPP-së (para ndryshimeve ligjore të vitit 2017), për sa kohë që kërkesa për rivendosje në afat të ankimit është gjykuar nga gjykatat e shkallëve më të ulëta, në kushtet dhe mbi bazën e përcaktimeve të kësaj dispozite. Rezulton se rekursi i paraqitur prej kërkuesit pranë Gjykatës së Lartë është depozituar më datë 9.2.2017, pra përpara ndryshimeve ligjore në KPP, me ligjin nr. 35/2017. Po kështu, referuar nenit 38/2 të ligjit nr. 41/2021, "Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7905, datë 21.3.1995, "Kodi i Procedurës Penale i Republikës së Shqipërisë", parashikohet se: "*rekurset e paraqitura në Gjykatën e Lartë (të pashqyrtuara) konsiderohen të pranueshme nëse plotësojnë parashikimet në fuqi në kohën e depozitimit të tyre*".

32. Lidhur me institutin e rivendosjes në afat, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njësues penal nr. 1, datë 20.1.2011, kanë parashtruar për shqyrtim këto pyetje:

- Pasi çështja është shqyrtuar në Kolegjin Penal të Gjykatës së Lartë, a ka të drejtë i pandehuri ose mbrojtësi i tij të kërkojë rivendosjen në afat për të ushtruar rekurs ndaj të njëjtit vendim të Gjykatës së Apelit, nëse i pandehuri

pretendon se nuk është vënë në dijeni të vendimit? E njëjta pyetje shtrohet edhe në rastin kur i pandehuri pretendon të rivendoset në afat për të drejtën e Apelit.

- Nëse gjykata më e lartë vendos mospranimin e ankimit ndaj vendimit të gjykatës më të ulët për shkak të kalimit të afatit, a mund të kërkohet rivendosje në afat për të ushtruar ankim ndaj të njëjtit vendim?

- Në rastin e më shumë se një të pandehuri, kur çështja shqyrtohet mbi bazën e ankimit të një pjese të tyre, të pandehurve që nuk kanë ushtruar të drejtën e ankimit, a u lind kjo e drejtë pasi vihen në dijeni të vendimit, nëse gjykata më e lartë në përfundim është shprehur për të gjithë të pandehurit bashkë?

32.1 Në lidhje me çështjen e parë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë arritur në përfundimin se "*Pasi çështja është shqyrtuar në Kolegjin Penal të Gjykatës së Lartë, në mungesë të të pandehurit, ky i fundit ose mbrojtësi i tij, nuk mund të kërkojë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar rekurs ndaj të njëjtit vendim për të cilin Kolegji është shprehur njëherë, me pretendimin se i pandehuri nuk është vënë në dijeni të vendimit. I njëjti qëndrim mbahet edhe në rastin e kërkesës për rivendosje në afat të së drejtës për të bërë apel pasi çështja është shqyrtuar në gjykatën e apelit".*

32.2 Në lidhje me çështjen e dytë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë arritur në përfundimin se *"Në rastet kur gjykata më e lartë ka vendosur mospranimin e ankimit ndaj vendimit të gjykatës më të ulët për shkak të kalimit të afatit, i pandehuri apo mbrojtësi i tij mund të kërkojnë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim ose rekurs ndaj të njëjtit vendim".*

32.3 Në lidhje me çështjen e tretë, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë kanë arritur në përfundimin se "*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri.*

Pavarësisht sa më sipër, në çështjet penale me disa të pandehur, gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur ankimi i bashkëtëpandehurit nuk është pranuar për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1 të nenit 420 të KPP-së, si dhe kur gjykata është shprehur në vendim vetëm për ankimin e të pandehurit që ka ushtruar të drejtën e ankimit dhe jo për gjithë të pandehurit".

33. Lidhur me çështjen e parë të vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011, Kolegjet e Bashkuara, kanë arritur në konkluzionin se, pasi çështja është shqyrtuar në Gjykatën e Apelit apo Kolegjin Penal të Gjykatës së Lartë, në mungesë të të pandehurit, ky i fundit, ose mbrojtësi i tij nuk mund të kërkojë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim apo rekurs, ndaj të njëjtit vendim të Gjykatës së Apelit apo Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, me pretendimin se i pandehuri nuk është vënë në dijeni të vendimit. Në këtë rast, Gjykata e Apelit apo Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, ka shqyrtuar ankimin/rekursin në themel (kontrollin e ekzistencës ose jo të shkaqeve të ankimit/rekursit). Kolegjet e Bashkuara konstatojnë se, edhe pse ankimi apo rekursi i të pandehurit është shqyrtuar në themel, ankimi apo rekursi mund të jetë ushtruar nga mbrojtës i palegjitimuar, sikurse mund të jetë mbrojtësi i caktuar nga familjarët, duke u gjendur në situatën ku i pandehuri i gjykuar në mungesë nuk mund të kërkojë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim apo rekurs.

34. Kolegjet e Bashkuara sjellin në vëmendje se kjo problematikë ka gjetur trajtim më të zgjeruar dhe të qartësuar në vendimin njësues nr. 1, datë 10.3.2014 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ku janë shtruar për zgjidhje çështjet:

- Në kuptim të nenit 48/3 të KPP-së, në cilat raste një i afërm i të pandehurit mund të zgjedhë mbrojtës?

- Në vështrim të përcaktimit ligjor të bërë nga ligjvënësi në nenin 50, pika 1, e 410 të KPP-së, a është e drejta për të bërë ankim, një e drejtë e cila i rezervohet personalisht të pandehurit?

- A mundet i pandehuri ta delegojë të drejtën për të bërë ankim te mbrojtësi apo te një person tjetër? Nëse po, cilat janë mënyrat dhe forma e përcaktuar nga ligji për këtë delegim?

- A legjitimohet mbrojtësi i caktuar nga gjykata, apo i zgjedhur nga një i afërm i të pandehurit, i cili është gjykuar në mungesë, sipas përcaktimit të bërë nga ligjvënësi në pikën 3 të nenit 48 të KPP-së, të bëjë ankim kundër vendimit të dënimit të dhënë nga gjykata e shkallës së parë?

34.1 Pikërisht, në vendimin njësues nr. 1, datë 10.3.2014, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në lidhje me çështjen e parë kanë konkluduar, se: *"... përcaktimi i ligjit se i afërmi i të pandehurit ka të drejtë të zgjedhë mbrojtës, në kuptim të pikës 3 të nenit 48 të KPP-së, vetëm në rastet kur i pandehuri gjendet i izoluar, në kushtet e kufizimit të lirisë personale është i qartë dhe nuk ka nevojë për interpretim njësues. Në këtë rast, mbrojtësi i zgjedhur nga të afërmit e personit në kushtet e kufizimit të lirisë personale, do të konsiderohet, për efekt të ligjit, si mbrojtës i zgjedhur". Pra, mbrojtësi i zgjedhur nga familjarët do të pranohet nga gjykata duke e legjitimuar, por duke i njohur tagrat e mbrojtësit të caktuar, që janë të drejtat procedurale që ka mbrojtësi në procesin penal me përjashtim të të drejtave që ligji ia njeh si të drejta ekskluzivisht personale të pandehurit".*

34.2 Në lidhje me çështjen e dytë, Kolegjet e Bashkuara, kanë konkluduar, se: "*E drejta për të bërë ankim, në vështrim të përcaktimit ligjor të bërë nga ligjvënësi në nenin 50, pika 1 e 410 të KPP-së, është një e drejtë e cila i rezervohet personalisht të pandehurit. Në rastin e të pandehurit të cilit i është caktuar kujdestar, kjo e drejtë i përket këtij të fundit, i cili mund ta ushtrojë personalisht ose nëpërmjet mbrojtësit".*

34.3 Lidhur me çështjen e tretë Kolegjet e Bashkuara kanë konkluduar se: "*I pandehuri lejohet që personalisht të delegojë të drejtën për të bërë ankim te mbrojtësi. Akti i delegimit mund të jetë në të njëjtin akt me të cilin bëhet zgjedhja e mbrojtësit, ose në një akt të veçantë. I pandehuri lejohet gjithashtu të delegojë të drejtën për të bërë ankim te mbrojtësi, duke e ushtruar këtë vullnet nëpërmjet delegimit te një i afërm. I afërmi nuk zgjedh mbrojtës dhe as nuk delegon të drejtën për ankim në mënyrë autonome. Ankimi i mbrojtësit të zgjedhur nga të afërmit lejohet vetëm nëse provohet, se: (i) zgjedhja e mbrojtësit; dhe (ii) delegimi i mbrojtësit për të ushtruar ankim, është rezultat i vullnetit të plotë dhe eksplicit të titullarit të kësaj të drejte, që është i pandehuri. Mënyra dhe forma e përcaktuar nga ligji për këtë delegim është ajo e përcaktuar në pikën 2 të nenit 48 të KPP-së".*

34.4 Së fundmi, në lidhje me çështjen e katërt Kolegjet e Bashkuara kanë konkluduar se "*Mbrojtësi i caktuar kryesisht nga gjykata, apo i zgjedhur nga një i afërm i të pandehurit, i cili është gjykuar në mungesë, sipas përcaktimit të bërë nga ligjvënësi në pikën 3, të nenit 48 të KPP-së, nuk legjitimohet të bëjë ankim kundër vendimit të dënimit të dhënë nga Gjykata e Shkallës së Parë. Në çdo rast, i dënuari në mungesë ka të drejtë të kërkojë rivendosje në afat për të ushtruar ankim në apel ose rekurs në Gjykatën e Lartë, përveç rasteve kur ka prova të mjaftueshme, se: (i) kishte dijeni për gjykimin e zhvilluar kundër tij; (ii) në mënyrë direkte ose të tërthortë, ka autorizuar familjarët për t'u ankimuar në apel; ose (iii) ka hequr dorë në mënyrë eksplicite nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm në gjykimin kundër tij, duke u fshehur nga drejtësia".*

35. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, vendimi njësues nr. 1, datë 20.1.2011, i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ku në interpretim të çështjes së parë ka konkluduar se: "*Pasi çështja është shqyrtuar në Kolegjin Penal të Gjykatës së Lartë, në mungesë të të pandehurit, ky i fundit ose mbrojtësi i tij nuk mund të kërkojë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar rekurs ndaj të njëjtit vendim për të cilin Kolegji është shprehur njëherë, me pretendimin se i pandehuri nuk është vënë në dijeni të vendimit (i njëjti qëndrim mbahet edhe në rastin e kërkesës për rivendosje në afat të së drejtës për të bërë apel pasi çështja është shqyrtuar në gjykatën e apelit)",* ka humbur aktualitetin dhe efikasitetin, në kushtet kur Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njësues nr. 1, datë 10.3.2014, kanë konkluduar se *"Mbrojtësi i caktuar nga gjykata, apo i zgjedhur nga një i afërm i të pandehurit, i cili është gjykuar në mungesë, sipas përcaktimit të bërë nga ligjvënësi në pikën 3, të nenit 48, të KPP-së, nuk legjitimohet të bëjë ankim kundër vendimit të dënimit të dhënë nga Gjykata e Shkallës së Parë. Në çdo rast, i dënuari, në mungesë, ka të drejtë të kërkojë rivendosje në afat për të ushtruar ankim në apel ose rekurs në Gjykatën e Lartë, përveç rasteve kur ka prova të mjaftueshme se: (i) kishte dijeni për gjykimin e zhvilluar kundër tij; (ii) në mënyrë direkte ose të tërthortë, ka autorizuar familjarët për t'u ankimuar në apel; ose (iii) ka hequr dorë në mënyrë eksplicite nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm në gjykimin kundër tij, duke u fshehur nga drejtësia".*

36. Në lidhje me çështjen e dytë të vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011, ku është arritur në përfundimin se: *"Në rastet kur gjykata më e lartë ka vendosur mospranimin e ankimit ndaj vendimit të gjykatës më të ulët për shkak të kalimit të afatit, i pandehuri apo mbrojtësi i tij mund të kërkojnë rivendosjen në afat të së drejtës për të ushtruar ankim ose rekurs ndaj të njëjtit vendim",* Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ky qëndrim është i drejtë dhe nuk bie ndesh me dispozitat procedurale penale.

37. Sakaq, Kolegjet e Bashkuara duke evidentuar qëndrimin e mbajtur në vendimin njësues nr. 1, datë 10.3.2014, që përligj të drejtën e pamohueshme të të gjykuarit në mungesë për tu rivendosur në afatin e ankimit (me përjashtim të rasteve të parashtruara në vendim), konstatojnë se në këtë vendim njësues, Kolegjet e Bashkuara nuk janë shprehur lidhur me të drejtën e të pandehurit, që nuk ka ushtruar ankim për shkak të padijenisë (të mospjesëmarrjes në gjykim), për të rivendosur në afat të drejtën e ankimit, ndaj vendimit të gjykimit të tij në mungesë, të prekluduar për shkak të gjykimit të çështjes në apel, mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit në të njëjtin procedim.

38. Duke iu rikthyer rastit konkret, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se interpretimi i kryer për çështjen e tretë në vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011, nëpërmjet të cilit është konkluduar se "*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri*", nuk është në harmoni me nenin 43 të Kushtetutës dhe me standardet e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Referuar jurisprudencës së kësaj gjykate konsiderohet cenim i së drejtës për një proces të rregullt ligjor, pamundësia e personit të gjykuar në mungesë, për të ankimuar vendimin e dënimit të tij, por edhe për të garantuar të drejtën e personave të sipërcituar, për t'u dëgjuar, në të njëjtat kushte, sikurse i gjykuari i pranishëm në proces, edhe në kushtet e "investimit" të gjykatës që trajton situatën procesuale të të pandehurit, të gjykuar në mungesë, (apo që nuk ka ushtruar ankim) mbi bazën e "shtrirjes/zgjerimit të ankimit të papersonalizuar të paraqitur prej të gjykuarit të pranishëm, pra, në thelb, për të trajtuar këtë situatë edhe për pjesën që u takon bashkëtëpandehurve të tjerë që nuk kanë ushtruar ankim brenda kufijve që referojnë shkaqet (jopersonale) të ngritura në ankim" (përcaktimi i nenit 425/1 të KPP-së).

39. Kushtetuta, në nenin 43 të saj, parashikon se "*çdokush ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe*". E drejta e ankimit ndaj një vendimi gjyqësor duhet kuptuar si një mundësi e çdo individi për të pasur mjete të caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët, në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar individit të drejtën për t'u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj *(shih vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 5, datë 6.3.2009).* Për këtë qëllim, dispozitat procedurale parashikojnë si mjete të zakonshme ankimi apelin, rekursin në Gjykatën e Lartë dhe si mjet të jashtëzakonshëm (për sa kohë që bëhet fjalë për ankimimin e një vendimi të formës së prerë) kërkesën për rishikim (neni 407 i KPP-së), duke parashikuar dhe afatet procedurale për ushtrimin e këtyre mjeteve të ankimit. E drejta e aksesit në gjykatë, ashtu si dhe e drejta e ankimit, si të drejta kushtetuese, mund t`u nënshtrohen kufizimeve deri në atë masë sa të mos cenojnë thelbin e këtyre të drejtave *(shih vendimin nr. 17, datë 19.6.2009, të Gjykatës Kushtetuese*).

40. Duke iu referuar jurisprudencës së GJEDNJ-së, Kolegjet e Bashkuara, vlerësojnë se mjetet procedurale të ofruara nga legjislacioni i brendshëm dhe praktika duhet të tregojnë se ato kanë qenë efektive. E drejta e ankimit nuk është absolute. Kjo e drejtë mund të jetë pjesë e kufizimeve në kuptim të nenit 17 të Kushtetutës dhe në respektim të standardeve që ky nen përcakton. Në funksion të garantimit të së drejtës për tu ankuar ndaj një vendimi gjyqësor penal neni 43 i Kushtetutës vihet në zbatim nga nenet 407–421 të KPP-së, që disiplinojnë të drejtën e ushtrimit të ankimit. Mbi bazën e këtyre dispozitave, është ligji ai që cakton rastet në të cilat vendimet e gjykatës mund të ankimohen, si dhe mjetin e përshtatshëm ankimues, që mund të jetë apeli, rekursi në Gjykatën e Lartë ose kërkesa për rishikim, duke parashikuar aspektet formale dhe afatet procedurale

për ushtrimin e këtyre mjeteve ankimuese. Në nenin 407 të KPP-së të titulluar "Rastet dhe mjetet e ankimit" parashikohet shprehimisht: "*1. Ligji cakton rastet në të cilat vendimet dhe urdhrat e gjykatës mund të ankimohen, si dhe mjetin e ankimit. 2. Ankimi i urdhrave të gjykatës, kur nuk parashikohet ndryshe nga ligji, mund të bëhet vetëm me ankimin kundër vendimit. 3. Mjetet e ankimit janë: apeli, rekursi në Gjykatën e Lartë dhe kërkesa për rishikim 4. E drejta e ankimit i takon vetëm atij që ligji ia njeh shprehimisht. Kur ligji nuk bën dallim ndërmjet palëve, kjo e drejtë i takon secilës prej tyre. 5. Kur ankimi bëhet në gjykatën jokompetente, ajo ia dërgon aktet gjykatës kompetente*".

41. Referuar jurisprudencës kushtetuese, e drejta e ankimit, e sanksionuar në nenin 43 të Kushtetutës, është një e drejtë procedurale që shërben për të mbrojtur një të drejtë substanciale. Kjo e drejtë bazohet në parimin se nuk mund të ekzistojë një e drejtë pa të drejtën e ankimit. Në funksion të ushtrimit efektiv të së drejtës së ankimit ka rëndësi të realizohet si aspekti formal/procedural, ashtu edhe ai substancial. Çdo instancë ankimuese që njeh sistemi i normave procedurale penale është pjesë e së drejtës së të pandehurit për të pasur akses në gjykatë. Administrimi i mirë i drejtësisë fillon me garancinë që një individ të ketë akses në gjykatë, për t'i siguruar atij të gjitha aspektet e një forme gjyqësore të shqyrtimit të çështjes. Në rast se mohohet një e drejtë e tillë, procesi konsiderohet jo i rregullt, sepse aksesi në gjykatë është para së gjithash një kusht kryesor për të realizuar mbrojtjen e të drejtave të tjera. Shteti i së drejtës nuk mund të konceptohet pa u njohur individëve të drejtën dhe mundësinë për t'iu drejtuar gjykatës.

42. Rregullat e përgjithshme të ankimit të përcaktuara në nenet 407 e vijues të KPP-së, parashikojnë, midis të tjerash, subjektet të cilat mund të ushtrojnë të drejtën e ankimit dhe kufijtë e shqyrtimit të çështjes nga gjykata që e shqyrton atë, duke e trajtuar mjetin "ankim" në kuadrin e një të drejte me karakter individual (pjesë esenciale e së drejtës së mbrojtjes) që sjell pasoja të caktuara vetëm për personin që e ushtron atë. Në rastet kur ka më shumë se një të pandehur, karakteri individual i ankimit vazhdon të ruhet, por për shkak të specifikës së këtij lloji gjykimi – *simultaneus processus* – ligji parashikon një përjashtim nga rregulli i përgjithshëm, kur, në nenin 416 të KPP-së parashikon se: "*Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë...*".

43. Në funksion të interpretimit të paragrafit të parë të nenit 416 të KPP-së, që bën fjalë për zgjerimin e efekteve të ankimit, të paraqitur prej një të pandehuri, edhe për bashkëtëpandehurit e tjerë, që nuk kanë ushtruar ankim, Kolegjet e Bashkuara theksojnë se këto "efekte" presupozojnë të drejtën e bashkëtëpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim për të përfituar nga vendimmarrja e gjykatës me karakter favorizues ndaj të pandehurit që ka ushtruar ankim. Dispozita e mësipërme, që bën fjalë për zgjerimin e efekteve të ankimit të ushtruar nga një i pandehur edhe për të pandehurit e tjerë (në rastet kur nuk ka ankim nga prokurori për këta bashkëtëpandehur), të cilët nuk kanë ushtruar ankim, do të ketë efekt dhe do të aplikohet, vetëm në kushtet kur favorizojnë *in-bonam parte* - pozitën e bashkëtëpandehurit që nuk ka ushtruar ankim dhe që, eventualisht, nuk është i pranishëm në atë gjykim, por jo kur e dëmtojnë atë.

44. Gjykata, që investohet për tu prononcuar, mbi bazën e ankimit të të pandehurit, edhe për pjesën e vendimit që i përket bashkëtëpandehurve të cilët nuk kanë ushtruar ankim (mbi bazën e përcaktimit të nenit 416/1 të KPP-së, gjithnjë, kur ky ankim, nuk bazohet vetëm në motive personale, që ka rezultuar i njëjtë edhe pas ndryshimeve me ligjin nr. 35/2017), nuk mund të përdorë prej paraqitjes së këtij ankimi diskrecionin *in malam parte*, pra, në dëm të interesave të personit të gjykuar që nuk ka ushtruar ankim, për më tepër, si në rastin konkret, jo të pranishëm në gjykim. Mbi këtë bazë arsyetimi, vendimmarrja e gjykatës dhe prononcimi i saj edhe për bashkëtëpandehurin e gjykuar në mungesë që nuk ka ushtruar ankim, duke i hequr mundësinë për të ushtruar një të drejtë themelore kushtetuese, siç është ajo e ankimit të vendimit, konsiderohet në shkelje të hapur të kësaj të drejte.

45. Në një interpretim të kombinuar të dispozitave që legjitimojnë gjykatën (e apelit), në një procedim penal me disa të pandehur, për të disponuar mbi ankimin e ushtruar nga i pandehuri edhe mbi bashkëtëpandehurit e tjerë që nuk kanë ushtruar ankim (për më tepër kur, këta të fundit rezultojnë të gjykuar në mungesë) dhe konkretisht të nenit 425/1 të KPP-së, përpara ndryshimeve me ligjin nr. 35/2017, si dhe të nenit 416/1 të KPP-së, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se qëllimi i ligjvënësit për të ndërhyrë në këtë "hapësirë të padepërtueshme", justifikohet vetëm në kushtet e interpretimit të normave të sipërcituara në favor të situatës procesuale të këtyre bashkëtëpandehurve, të ndikimit të këtyre shkaqeve sikurse për të pandehurin që ka ushtruar ankim, në drejtim të lehtësimit të kësaj pozite.

46. Në terma të tjerë, ndërhyrja e gjykatës për të disponuar edhe lidhur me pjesën e vendimit (në një procedim me disa të pandehur) që i përket bashkëtëpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim (në kushtet e zhvillimit të gjykimit pa praninë e tyre, në mungesë), mbi bazën e "shkaqeve, jopersonale, të ngritura në ankim" prej të pandehurit që ka ushtruar ankim të pranishëm në gjykim, sipas vlerësimit të Kolegjeve të Bashkuara nuk paragjykon apriori, për asnjë moment, të drejtën e bashkëtëpandehurit (joankimues, për shkak të padijenisë) për të paraqitur kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, në përputhje me përcaktimet e nenit 147/2 (para ndryshimeve të realizuara me ligjin nr. 35/2017) dhe të nenit 420/1, paragrafi i dytë të KPP-së.

47. Duke ju referuar parashikimeve të nenit 425/1 të KPP-së (përpara ndryshimeve me ligjin nr. 35/2017) sipas të cilit: "*Gjykata e apelit e shqyrton çështjen në tërësi dhe nuk kufizohet vetëm me shkaqet e paraqitura në ankim. Ajo shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë bërë ankim brenda kufijve që referojnë shkaqet e ngritura në ankim*", Kolegjet e Bashkuara konstatojnë se përmbajtja e kësaj dispozite lidhet ngushtësisht me parashikimin e nenit 416/1 të KPP-së që parashikon shtrirjen apo zgjerimin e "hapësirës" së diskrecionit gjykues të gjykatës së apelit, për të disponuar mbi ankimin e ushtruar nga bashkëipandehuri, edhe për pjesën takuese të bashkëtëpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim, *brenda kufijve të shkaqeve të ngritura në ankim*, në rastin kur ankimi i bërë nga bashkëipandehuri nuk bazohet vetëm në motive personale.

48. Me ligjin nr. 35/2017 "Për disa shtesa dhe ndryshime në KPP", neni 425 i KPP-së parashikon se "*Gjykata e apelit e shqyrton çështjen brenda shkaqeve të ngritura në ankim. Për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, si dhe për shkaqet e ngritura në ankim që nuk bazohen në motive personale, gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë bërë apel*". Në nenin 425/1 të KPP-së përpara ndryshimeve ligjore, parashikohej se gjykata e apelit e shqyrtonte çështjen në tërësi dhe nuk kufizohej vetëm në shkaqet e paraqitura në ankim (me përjashtim të rastit kur ajo shqyrtonte edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim "brenda kufijve që referojnë shkaqet e ngritura në ankim"), ndërsa dispozita aktuale (neni 425/1 i KPP-së) parashikon se kufijtë e shqyrtimit të gjykatës së apelit janë vetëm mbi bazën e shkaqeve të ngritura në ankim, me përjashtim të rasteve kur konstaton çështje ligji, të cilat shqyrtohen kryesisht. Sipas nenit 425/1 (të ndryshuar), shqyrtimi në gjykatën e apelit kufizohet brenda shkaqeve të paraqitura në ankim, të cilat do të shqyrtohen edhe për bashkëtëpandehurit që nuk kanë ushtruar ankim, kur shkaqet e ngritura në ankim nuk bazohen në motive personale.

49. Kolegjet e Bashkuara vërejnë se, edhe pas ndryshimeve ligjore të vitit 2017, me përjashtim të kufijve të shqyrtimit të çështjes në apel, situata mbetet e njëjtë lidhur me bashkëtëpandehurit që nuk kanë ushtruar ankim. Sipas dispozitës së pandryshuar, gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim, brenda shkaqeve të ngritura në ankim nga bashkëtëpandehurit e tjerë. Po kështu, edhe në dispozitën aktuale (neni 425/1), gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim brenda shkaqeve të paraqitura në ankim. Për rrjedhojë, shqyrtimi i çështjes në apel për pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim bëhet brenda shkaqeve të ankimit të

bashkëpandehurit që ka ushtruar ankim, ndaj sentenca e tretë e vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011 mohon të drejtën e bashkëtëpandehurve (të gjykuar në mungesë) që nuk kanë ushtruar ankim, për të kërkuar rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, në rastet kur parashtrohen shkaqe të ndryshme nga ato të marra në shqyrtim nga gjykata e apelit, e inicuar nga ankimi i bashkëtëpandehurve të tjerë.

50. Mbi këtë bazë arsyetimi, sentenca e tretë e vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011, që ndalon paraqitjen e kërkesës për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit nga i pandehuri, që nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar vetëm mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit (të pranishëm në gjykim) dhe kur shkaqet e ankimit nuk rezultojnë të karakterit personal, konsiderohet e paarsyeshme, qartësisht e paimponuar prej përmbajtjes së dispozitave (neneve 416/1 dhe 425/1 të KPP-së).

51. Sakaq, Kolegjet e Bashkuara gjejnë me vend të evidentojnë në mbështetje të konkluzionit të formësuar me këtë rast, edhe evolimin e tyre gradual (në raport me vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011), në qëndrimin e mbajtur në vendimin njësues, nr. 1, datë 10.3.2014, kur, në paragrafin nr. 65, të këtij vendimi, theksojnë se "*Neni 416 i KPP-së, përbën një rast përjashtimor e të jashtëzakonshëm, në të cilin ankimi i bërë nga një bashkëtpandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për bashkëtëpandehurit e tjerë, dënimi i të cilëve ka marrë formën e prerë. Sidoqoftë, shtrirja e apelit edhe për bashkëtëpandehurin që nuk ka paraqitur ankim në apel në kohë (pavarësisht nëse ka qenë i gjykuar në mungesë apo jo), nuk vlen in peius. Ajo është e kushtëzuar nga suksesi i ankimit të bashkëtëpandehurit që ka paraqitur apelin në kohë. Të dy këto kushte, i) motivi jopersonal i ankimit dhe ii) suksesi i ankimit, janë kumulative për prishjen e dënimit të formës së prerë të bashkëtëpandehurit jo ankimues*".

52. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se paragrafi i parë i nenit 416 të KPP-së, ku parashikohet se: "*Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë* ...", nuk mund të shërbejë "*in peius"*, për të mohuar të drejtën e bashkëtëpandehurit (të gjykuar në mungesë) që nuk ka ushtruar ankim, për t'u rivendosur në afat të së drejtës së ankimit, kur pretendon shkaqe të ndryshme nga ato të marra në shqyrtim nga gjykata nëpërmjet ankimit të bashkëtëpandehurve të tjerë (për shkaqe jopersonale të këtyre të fundit), duke iu njohur në këtë mënyrë e drejta për të qenë prezent në gjykim dhe për tu dëgjuar, në të njëjtat kushte, sikurse i gjykuari i pranishëm në proces.

53. E drejta e palëve për të qenë të pranishme dhe për t'u mbrojtur në procesin gjyqësor, janë aspekte të rëndësishme të procesit të rregullt ligjor, në përputhje me nenin 42 të Kushtetutës dhe nenin 6 të KEDNJ-së. E drejta e një personi të akuzuar, për të qenë i pranishëm në seancën dëgjimore të akuzave të ngritura kundër tij, është thelbësore për një proces të drejtë ligjor *(shih, GJEDNJ Ektabani kundër Suedisë, 1988; Vaundelle kundër Francës, 2003)*. Kjo përfshin jo vetëm praninë fizike, por edhe aftësinë për të dëgjuar dhe ndjekur procedimet, për të kuptuar provat dhe argumentet, për të orientuar përfaqësuesit ligjorë dhe për të dhënë fakte. (*shih, GJEDNJ T and V kundër Mbretërisë së Bashkuar).*

54. Vlen të theksohet se në këtë aspekt, e drejta për një proces të rregullt ligjor, nuk do të kishte asnjë kuptim pa siguruar pjesëmarrjen e palëve në gjykim. Kjo është një praktikë tashmë e njohur dhe e konsoliduar e Gjykatës Kushtetuese dhe e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, sipas së cilës, do të ishte pa vlerë përshkrimi në detaje i garancive procedurale të palëve në proces në rast se atyre nuk do t'u sigurohej ajo që në fakt bën të mundur respektimin e këtyre të drejtave dhe që është pjesëmarrja në gjykim (*shih vendimin nr. 109, datë 28.5.2002 i Gjykatës Kushtetuese*).

55. Gjithashtu, jurisprudenca e Gjykatës Kushtetuese ka theksuar si elemente përbërës të rëndësishëm të procesit të rregullt ligjor, të drejtën e mbrojtjes dhe të drejtën për t'u dëgjuar. Këto dy të drejta, në unitet edhe me të drejta të tjera, kanë qëllim garantimin e një procesi gjyqësor ku individit i krijohen mundësitë që para marrjes së vendimit gjyqësor të dëgjohet realisht mbi thelbin e

çështjes. Në këtë mënyrë garantohet edhe zbatimi i një parimi thelbësor në procesin gjyqësor, ai i kontradiktoritetit. Nëpërmjet pjesëmarrjes dhe krijimit të kushteve për t'u dëgjuar, individëve u krijohen mundësi të barabarta për deklarimet e tyre, për parashtrimin e fakteve, provave e vlerësimeve ligjore. "Kushdo, qoftë në procesin penal, qoftë në procesin civil, duhet të ketë mundësinë t'i paraqesë gjykatës, në mënyrën e duhur, çështjen e vet, në kushte që nuk e vendosin atë në situatë dukshëm të pafavorshme në raport me palën kundërshtare" (*shih vendimin nr. 12, datë 6.6.2005 të Gjykatës Kushtetuese*).

56. Do të ishte e pashpjegueshme sesi një i akuzuar do të mund të ushtronte të drejtat që i garantohen shprehimisht atij në nenin 6/3 shkronjat "c", "d" dhe "e" të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (KEDNJ), të drejtën "për t'u mbrojtur vetë", "për të pyetur apo për të kërkuar që të pyeten dëshmitarët" dhe "të ndihmohet falas nga një përkthyes, nëse nuk e kupton apo nuk e flet gjuhën që përdoret në gjykim", nëse i pandehuri nuk do të ishte i pranishëm në gjykim. Detyrimi për t'i garantuar të pandehurit të drejtën për të marrë pjesë në gjykim (për të qenë i pranishëm në seancë gjyqësore) është një prej elementëve thelbësore të nenit 6 të KEDNJ-së.

57. Në vendimin nr. 26, datë 8.5.2012, Gjykata Kushtetuese, ndër të tjera, ka arsyetuar se *"*...gjykata, në jurisprudencën e saj, ka theksuar se e drejta e palëve për të qenë të pranishme dhe për t'u mbrojtur në procesin gjyqësor, janë aspekte të rëndësishme të procesit të rregullt ligjor, në përputhje me nenin 42 të Kushtetutës dhe nenin 6 të KEDNJ-së. Referuar edhe jurisprudencës së GJEDNJ-së, gjykata ka përcaktuar ndër vite, disa standarde në lidhje me gjykimin në mungesë sipas të cilave: a) i pandehuri ka të drejtë të jetë i pranishëm në procesin gjyqësor të kryer në ngarkim të tij; b) i pandehuri mund të heqë dorë vullnetarisht nga ushtrimi i kësaj të drejtë; c) i pandehuri duhet të jetë në dijeni për ekzistencën e një procesi gjyqësor në ngarkim të tij; ç) duhet të ekzistojnë instrumente paraprake ose riparuese për të shmangur procese në ngarkim të të pandehurit, ose për të siguruar një proces të ri dhe, nëpërmjet depozitimit të provave të reja, të drejtën e mbrojtjes që nuk ka qenë e mundur të ushtrohet personalisht në procesin e zhvilluar në mungesë, të përfunduar tashmë (*shih vendimet nr. 30, datë 17.6.2010, nr. 45, datë, më 10.10.2011 të Gjykatës Kushtetuese*).

58. Duke u bazuar në këto parime, edhe GJEDNJ-ja ka përcaktuar kritere të qarta dhe të plota për drejtësinë kushtetuese lidhur me gjykimin në mungesë. Ajo ka theksuar se e drejta e një personi të akuzuar, për të qenë i pranishëm në seancën dëgjimore të akuzave të ngritura kundër tij, është thelbësore për një proces të drejtë (*Ektabani kundër Suedisë, 1988; Vaundelle kundër Francës, 2003*). Kjo përfshin jo vetëm praninë fizike, por edhe aftësinë për të dëgjuar dhe ndjekur procedimet, për të kuptuar provat dhe argumentet, për të orientuar përfaqësuesit ligjorë dhe për të dhënë fakte. Kjo është veçanërisht e rëndësishme kur procedimet kanë natyrë kontradiktore. Shteti ka detyrimin për t'i dhënë të pandehurit një njoftim efektiv dhe të përshtatshëm për seancën dhe të marrë masa për të siguruar praninë e tij (*Poitrimol kundër Francës, 1993; Spinatto kundër HMP Brixton dhe Italisë, 2001*). Gjykata thekson se është e një rëndësie thelbësore, që i akuzuari të jetë i pranishëm në seancë, sepse ai ka të drejtën të dëgjohet, por edhe sepse ai ka nevojë t'i verifikojë gjykatës vërtetësinë e thënieve të tij dhe t'i krahasojë këto me të palës tjetër ose dhe të dëshmitarëve. Ligjvënësi duhet të jetë në gjendje të mos nxisë mungesa të pajustifikueshme (*Geyseghem kundër Belgjikës, 1999*). Edhe pse nuk është absolute, e drejta e çdokujt, të akuzuar për një vepër penale, për t'u mbrojtur efektivisht nga një mbrojtës ligjor, është një nga kriteret kryesore të gjykimit të drejtë. Një person i akuzuar penalisht nuk e humb këtë të drejtë thjesht për faktin se ai nuk ndodhet vetë personalisht në gjyq (*Mariani kundër Francës, 2005).*

59. GJEDNJ-ja është shprehur gjithashtu se të informosh dikë për një proces të hapur kundër tij, është një akt gjyqësor i një rëndësie të veçantë që duhet bërë në përputhje me kërkesat procedurale dhe thelbësore, të cilat garantojnë ushtrimin efektiv të të drejtave nga ana e të pandehurit. Njoftimi i paqartë dhe joformal nuk mjafton. Ndërkohë, nëse mund të pranohet një njoftim edhe tërthorazi,

heqja dorë duhet të jetë e qartë. Është një e drejtë e personit të dënuar *in absentia*, i cili nuk rezulton se ka hequr dorë në mënyrë të qartë nga e drejta e tij për t'u paraqitur në gjykim, të ketë në të gjitha rastet një vendim të ri mbi akuzat (*Sejdovic kundër Italisë, 2000*). Në këtë çështje, GJEDNJ-ja jo vetëm rikonfirmoi parimet për të pandehurin të gjykuar në mungesë, por edhe shënoi një fushë të re të konstatimit të shkeljeve nga ana e gjykatës që ka të bëjë me shkeljet e bëra nga shtetet si rezultat i mungesës së strukturës në sistemin e tyre procedural penal. Gjykata Evropiane konstatoi shkelje të nenit 6 të KEDNJ-së për faktin se i dënuari nuk kishte mundësinë që të arrinte një rihapje të procedimit penal, për tu gjykuar sërish në respekt të së drejtës për tu mbrojtur mbi bazueshmërinë e akuzave të formuluara kundër tij.

60. Në çështjen *Stoichkov kundër Bullgarisë*[1] GJEDNJ-ja u shpreh, se: "56. Procedimet penale që janë zhvilluar në mungesë dhe rihapja e të cilave është refuzuar më pas, pa asnjë tregues se i akuzuari ka hequr dorë nga e drejta e tij/saj për të qenë i pranishëm gjatë gjykimit, mund të përshkruhet në mënyrë të drejtë si "në kundërshtim të qartë me dispozitat e nenit 6 të KEDNJ ose parimet e misheruara në të". Në çështjen *Krombach kundër Francës*[2], GJEDNJ është shprehur se, ka shkelje të KEDNJ-së, kur të gjykuarit dhe të dënuarit në mungesë nuk i lejohet dhe i mohohet e drejta e apelimit.

61. Në çështjen *Shkalla kundër Shqipërisë*[3], GJEDNJ-ja, ndër të tjera, thekson se: *"....78... ishte shkelur rëndë nga autoritetet vendase e drejta e ankuesve për një gjykim të drejtë, pasi i pandehuri ishte gjykuar në mungesë, pa u njoftuar personalisht për gjykimin e zhvilluar në ngarkim të tij. Gjykata vëren se kur një ankues është dënuar për shkelje të të drejtave të tij të garantuara në nenin 6 të Konventës, ai duhet sa të jetë e mundur, të vendoset në pozicionin në të cilin ai do të kishte qenë nëse kushtet e asaj dispozite nuk do të shkeleshin dhe që në parim, forma më e duhur e shqyrtimit, do të gjykohej de novo apo rihapja e procedimeve, nëse kërkohej....."*.

62. Në çështjen *Izet Haxhia kundër Shqipërisë,* GJEDNJ-ja, ka theksuar se "*82. Megjithëse procedimet e bëra në mungesë të pandehurit nuk janë në vetvete të papajtueshme me nenin 6 të Konventës, gjithsesi mohimi i drejtësisë ndodh pa dyshim kur një person i dënuar në mungesë nuk është në gjendje, më pas, të përfitojë nga gjykata, e cila ka dëgjuar përcaktimin e tij të ri të meritave të akuzës, si për sa i përket së drejtës, ashtu edhe fakteve, kur nuk është përcaktuar se ai ka hequr dorë nga e drejta e tij për t'u paraqitur dhe për t'u mbrojtur vetë (...) ose se ai synonte t'i shpëtonte gjykimit (...). 83. Konventa u lë shteteve kontraktuese diskrecion të gjerë në lidhje me zgjedhjen e mjetit të llogaritur për të garantuar se sistemet e tyre ligjore janë në përputhje me dispozitat e nenit 6. Detyra e gjykatës është të përcaktojë nëse është arritur rezultati i kërkuar sipas Konventës. Në veçanti, mjetet procedurale, të ofruara nga e drejta dhe praktika e brendshme, duhet të tregojnë se janë efektive kur një person i akuzuar për një vepër penale nuk ka hequr dorë nga e drejta e tij për t'u paraqitur dhe për t'u mbrojtur vetë dhe as nuk ka kërkuar t'i shmanget gjykimit. 84. Gjykata më tej ka vendosur se detyra për të garantuar të drejtën e të pandehurit për të qenë i pranishëm në sallën e gjyqit... ose gjatë procedimeve të para ose në rigjykim – radhitet si një nga kërkesat themelore të nenit 6 (...). Për rrjedhojë, refuzimi për të rifilluar procedimet e kryera në mungesë të të pandehurit, pa treguar se i pandehuri ka hequr dorë nga e drejta e tij për të qenë i pranishëm gjatë gjykimit, është konstatuar si "mohim flagrant i drejtësisë", duke bërë që procedimet të jenë "haptazi në kundërshtim me dispozitat e nenit 6 ose parimet e shprehura në të" (...)…..85. Gjykata ka vendosur, gjithashtu, se rivendosja në afat e ankimit kundër dënimit në mungesë, kur i pandehuri gëzonte të drejtën të merrte pjesë në seancën gjyqësore në gjykatën e apelit dhe të kërkonte pranimin e provave të reja, krijonte mundësinë e përcaktimit të ri faktik dhe ligjor të akuzës penale, prandaj procedimet në tërësi mund të thuhet se kanë qenë të drejta (...)..*".

63. Pra, referuar praktikës së GJEDNJ-së edhe pse gjykimet e zhvilluara pa praninë e të pandehurit nuk janë në vetvete në mospërputhje me nenin 6 të KEDNJ-së, padyshim do të konsiderohej një mohim i drejtësisë nëse një person i gjykuar në mungesë nuk do ishte në gjendje të

[1] Shih Stoichkov kundër Bullgarisë, aplikimi nr. 9808/02, datë 24.3.2005.
[2] Shih Krombach kundër Francës, aplikimi nr. 29731/96, datë 3.2.2001.
[3] Shih Shkalla kundër Shqipërisë, aplikimi nr. 26866/05, datë 10.5.2011.

kërkonte nga gjykata një rivlerësim të themelit të akuzave, në rastet kur nuk provohet se ai ka hequr dorë nga e drejta për të marrë pjesë në gjykim dhe për t'u mbrojtur.

64. Kolegjet e Bashkuara, në garantimin e së drejtës themelore për një proces të rregull ligjor vlerësojnë të theksojnë dhe Rezolutën (75) 11 "Për kriteret e gjykimit në mungesë të të akuzuarit" të Komitetit të Ministrave të Këshillit të Evropës, në të cilën rekomandohen standardet minimale për shtetet anëtarë mbi njoftimin e të gjykuarit dhe zhvillimin e procesin në mungesë të tij, të tilla si: (*i) Askush nuk duhet të gjykohet pa pasur një thirrje për gjyq në kohë; (ii) Kjo thirrje për gjyq duhet të ketë të sanksionuara edhe pasojat nëse i akuzuari nuk vjen në gjykim; (iii) Kur gjykata vëren se edhe pse i akuzuari është njoftuar dhe nuk është paraqitur, ajo, nëse çmon se prania e tij në proces është e pazëvendësueshme ose beson se i akuzuari është penguar të paraqitet, duhet të vendosë shtyrjen e procesit… (vi) Një vendim gjykate i dhënë në mungesë duhet t'i njoftohet personit sipas rregullave për njoftimet dhe marrjes dijeni brenda afatit të parashikuar për apelim. Ky afat duhet të fillojë që nga dita e marrjes dijeni efektivisht të personit, përveçse kur ai qëllimisht i fshihet drejtësisë; (vii) Çdo personi të gjykuar në mungesë duhet t'i jepet e drejta për apelim me çdo lloj mjeti ligjor, që do t'i ishte dhënë sikur ai të ishte i pranishëm; (viii) Për personin e gjykuar në mungesë, të cilit nuk i është bërë njoftimi në mënyrën e duhur, duhet të ketë një mjet ankimi që t'i mundësojë atij shfuqizimin e vendimit; (ix) Një person i gjykuar në mungesë, por që njoftimi i është bërë në rregull, duhet të ketë të drejtën e një rigjykimi në mënyrën e zakonshme, nëse ai mund të provojë mungesën e tij para gjykatës për arsye të pavarura nga vullneti i tij*".

65. Referuar praktikës kushtetuese, por edhe asaj të GJEDNJ-së, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se vendimi njësues nr. 1, datë 20.1.2011 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në interpretimin që i ka bërë çështjes së tretë, ku ka konkluduar se: "*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri*", nuk përputhet me standardet kushtetuese dhe konventore dhe as me parashikimet e vetë KPP-së.

66. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, i gjykuari në mungesë, kur provohet se nuk ka marrë dijeni për vendimin e dënimit, ka të drejtën të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, pavarësisht se çështja është gjykuar në gjykatat më të larta mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri (të pranishëm). Gjykata që shqyrton kërkesën për rivendosje në afat pasi ka verifikuar më parë kushtet formale të parashikuara në nenin 420/1 të KPP-së, duhet të vlerësojë formalisht "*prima facie"* nëse shkaqet e ankimit të të gjykuarit në mungesë janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëtëpandehurit tjetër. Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit, të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtron shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit.

67. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ndërmjet dy parimeve të rëndësishme, ai i sigurisë juridike dhe procesi i rregullt ligjor, në rastin konkret, ky i fundit do të prevalojë. Ky qëndrim është mbajtur edhe nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njësues nr. 1, datë 10.3.2014, ku në paragrafin nr. 62, ndër të tjera, kanë arsyetuar se "*Në kushtet kur parimi i procesit të rregullt ligjor ka përparësi mbi atë të sigurisë juridike, investimi i gjykatave në një proces, i cili më pas do të hapej me kërkesën e të gjykuarit në mungesë, do të sillte një proces të pavlefshëm dhe një vendim të cenueshëm që nuk krijon siguri juridike...*". Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se shmangia nga parimi i sigurisë juridike nëpërmjet mundësisë së rihapjes së çështjes penale, ka si qëllim ndreqjen e gabimit gjyqësor në dhënien e drejtësisë. Në çështjen *Xherraj kundër Shqipërisë,* GJEDNJ-ja shprehet se: "Gjykata vlerëson se kërkesat e sigurisë ligjore nuk janë absolute. Largimi nga parimi justifikohet vetëm nëse një gjë e tillë bëhet e nevojshme nga rrethanat e një karakteri substancial ose detyrues (*Ryabykh k. Rusisë, nr.*

52854/99, § 52, GJEDNJ 2003 IX) ose kur arsye serioze legjitime janë më me peshë se siguria juridike (*shih Bratyakin k. Rusisë (dek.), nr. 72776/01, 9 mars 2006)".*

68. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se interpretimi i kryer për çështjen e tretë në vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, është në kundërshtim me parimet ligjore, me jurisprudencën e konsoliduar të Gjykatës Kushtetuese dhe të GJEDNJ-së. Në këto kushte, Kolegjet e Bashkuara duke konkluduar se nevoja për ndryshimin e jurisprudencës është "*e paevitueshme, objektivisht e domosdoshme, si dhe kushtetutshmërisht e bazuar dhe e arsyetuar*", arrijnë në qëndrimin njësues si më poshtë:

"***I gjykuari në mungesë, kur provohet se nuk ka marrë dijeni për vendimin e dënimit, ka të drejtën të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, pavarësisht se çështja është gjykuar në gjykatat më të larta mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri.***

Gjykata që shqyrton kërkesën për rivendosje në afat vlerëson formalisht nëse shkaqet e ankimit të të gjykuarit në mungesë janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëtëpandehurit tjetër.

Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtron shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit."

IV. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes konkrete

69. Për sa i përket zgjidhjes së çështjes objekt gjykimi, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë konstatojnë se, gjykatat e shkallëve më të ulëta kanë rrëzuar kërkesën e kërkuesit Adriatik Muharremi, me objekt rivendosjen në afat të ankimit kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, bazuar në interpretimin e kryer nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në çështjen e tretë të vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011, sipas të cilit: "*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri".*

70. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se, vendimet njësuese dhe ndryshuese të Kolegjeve të Gjykatës së Lartë dhe të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë hyjnë në fuqi në momentin e shpalljes së tyre dhe kanë fuqi nga ai moment e në vijim. Neni 35, pika 4 i ligjit "*Për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë*" parashikon se "*Vendimet e Gjykatës së Lartë për njësimin dhe zhvillimin e praktikës gjyqësore publikohen në Fletoren Zyrtare të radhës*". Neni 76, pika 7 i ligjit "Për funksionimin e Gjykatës Kushtetuese" rregullon efektet e vendimit të Gjykatës Kushtetuese duke mos parashikuar fuqi prapavepruese, përjashtimisht rasteve që lidhen me një dënim penal edhe gjatë kohës që është në ekzekutim, nëse ai lidhet drejtpërdrejt me zbatimin e ligjit ose të aktit normativ të shfuqizuar, ndaj çështjeve që shqyrtohen nga gjykatat, derisa vendimet e tyre nuk janë përfundimtare dhe të formës së prerë, si dhe ndaj pasojave ende të paezauruara të ligjit apo aktit normativ të shfuqizuar.

71. Vendimi njësues, por dhe vendimi që ndryshon praktikën gjyqësore të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë janë vendime me fuqi "*erga omnes"* dhe kanë pothuajse të njëjtat karakteristika me vendimet e Gjykatës Kushtetuese apo aktet normative. Nëse Kolegjet e Bashkuara ndryshojnë praktikën gjyqësore, ky ndryshim nuk duhet të cenojë parimin e sigurisë juridike, në kuptim edhe të zbatimit të drejtpërdrejtë të nenit 7 të KEDNJ-së apo nenit 29 të Kushtetutës, ku sigurohet ndalesa kategorike e përkeqësimit të pozitës së të pandehurit. Edhe në rastin e veprimit në kohë të fuqisë së vendimit njësues ose ndryshues të praktikës gjyqësore zbatohet parimi i veprimit në kohë të ligjit penal. Nuk ka një normë ligjore, qoftë në ligjet procedurale apo penale që të rregullojë veprimin në kohë të vendimeve njësuese, zhvilluese dhe ndryshuese të praktikës gjyqësore. Në sferën penale edhe

procedurale penale një vendim që përkeqëson pozitën e të pandehurit apo personit nën hetim nuk mund të ketë fuqi prapavepruese.

72. Përpos rregullit të përgjithshëm të sipërcituar, në rastin objekt gjykimi, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se duhet të mbahet në konsideratë pika 3 e nenit 29 të Kushtetutës, që parashikon se ligji penal favorizues ka fuqi prapavepruese. Neni 29 i Kushtetutës parashikon se askush nuk mund të akuzohet ose të deklarohet fajtor për një vepër penale, e cila nuk konsiderohej e tillë me ligj në kohën e kryerjes së saj; se nuk mund të jepet një dënim më i rëndë se ai që ka qenë i parashikuar me ligj në kohën e kryerjes së veprës penale; se ligji penal favorizues ka fuqi prapavepruese. Gjykata Kushtetuese është shprehur se e drejta e përfitimit nga efekti prapaveprues i ligjit penal favorizues, e sanksionuar në nenin 29, pika 3, të Kushtetutës, është një parim themelor që ka të bëjë me thelbin e një procesi të drejtë penal dhe si i tillë është i rëndësishëm për respektimin e së drejtës kushtetuese për një proces të rregullt ligjor (*shih vendimin nr. 12, datë 15.2.2017, të Gjykatës Kushtetuese*).

73. Në vendimin nr. 35, datë 20.12.2005, Gjykata Kushtetuese shprehet se *"Gjykata Kushtetuese thekson se parimi kushtetues i fuqisë prapavepruese të ligjit penal favorizues duhet respektuar menjëherë nga të gjitha gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, mjafton që fati i çështjes të mos jetë vendosur ende përfundimisht prej tyre. Pra, sigurisht që ky parim duhet të respektohet edhe në gjykimin që mund të zhvillohet në Gjykatën e Lartë, sepse është pikërisht kjo gjykatë që kontrollon mënyrën e zbatimit të ligjit material dhe procedural nga ana e gjykatave më të ulëta. Pasi çështja është gjykuar përfundimisht nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm, nuk ka më vend për aplikimin e parimit të fuqisë prapavepruese të ligjit penal favorizues. Në këto kushte, ai nuk mund të përbëjë as shkak për rishikimin e çështjes nga këto gjykata.".*

74. Nisur sa më sipër, bazuar në parimin e zbatimit të ligjit penal favorizues, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ndryshimi i praktikës njësuese të sipërcituar, e cila ka shërbyer si argument nga gjykatat e faktit në mbështetje të rrëzimit të kërkesës së kërkuesit Adriatik Muharremi për rivendosjen në afat të ankimit, do të ketë fuqi prapavepruese për zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se praktika njësuese, e cila ka shërbyer në funksion të zgjidhjes së kërkesës së kërkuesit Adriatik Muharremi për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, ndaj vendimit të gjykimit në themel të akuzës, pas ndryshimit me këtë vendim, i jep mundësinë gjykatës për të shqyrtuar kërkesën e tij, me objekt rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, ndaj vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

75. Për sa më sipër, Kolegjet e Bashkuara, vlerësojnë se, vendimi nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 i Gjykatës së Apelit Gjirokastër (që ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, që ka rrëzuar kërkesën e kërkuesit Adriatik Muharremi për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit) duhet të prishet dhe çështja të dërgohet për rishqyrtim në këtë gjykatë, me tjetër trup gjykues. Në rishqyrtim, Gjykata e Apelit Gjirokastër, duke mbajtur në konsideratë qëndrimin e Kolegjeve të Bashkuara në këtë vendim ndryshues të praktikës gjyqësore, duhet të marrë në shqyrtim kërkesën e kërkuesit Adriatik Muharremi, me objekt rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, ndaj vendimit nr. 51, datë 11.12.1999, të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, duke verifikuar nëse shkaqet e ankimit të kërkuesit/të gjykuarit në mungesë, Adriatik Muharremi, janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëtëpandehurit tjetër Dhurim Tusha.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në mbështetje të neneve 438 dhe 441, pika 1, shkronja "c" të Kodit të Procedurës Penale,

VENDOSËN:

Prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, të Gjykatës së Apelit Gjirokastër dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim në këtë gjykatë, me tjetër trup gjykues.

Ky vendim, që ndryshon vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011, dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Tiranë, më 18.11.2022

Kryesues: Sokol Sadushi

Anëtar: Ilir Panda, Ervin Pupe, Albana Boksi, Sokol Binaj, Sandër Simoni, Artur Kalaja, Asim Vokshi, Arbena Ahmeti, Gentian Medja, Darjel Sina.

Anëtar kundër: Medi Bici, Sokol Ngresi, Margarita Buhali.

MENDIM PAKICE

Unë gjyqtari në pakicë **Medi BICI** jam kundër vendimit nr. 2, datë 18.11.2022 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, që i përket kërkuesit Adriatik Muharremi, me objekt: Rivendosjen në afat të ankimit, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, bazuar në nenet 147, pika 2 dhe 148 të KPP, prandaj në zbatim të nenit 112/6 të KPP arsyetoj me shkrim mendimin tim kundër, për t'ia bashkëngjitur vendimit nr. 2, datë 18.11.2022 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Nga shqyrtimi gjyqësor i çështjes në seancë gjyqësore publike, në mënyrë të përmbledhur ka rezultuar se:

Me vendimin nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, kërkuesi Adriatik Muharremi është deklaruar fajtor dhe dënuar me 25 vjet burgim për veprat penale, të parashikuara nga nenet 141-22 dhe 278/2 të KP, ndërsa bashkëautori tjetër Dhurim Tusha është deklaruar fajtor dhe dënuar me 8 vjet burgim për veprat penale, të parashikuara nga nenet 141-22 dhe 278/2 të KP-së. Ka rezultuar që vendimi i Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, është marrë në mungesë të kërkuesit Adriatik Muharremi.

Kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë ka paraqitur ankim vetëm i pandehuri Dhurim Tusha dhe Gjykata e Apelit Gjirokastër, me vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur: ...Lënien në fuqi të vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Sarandë, për sa i përket të pandehurit Adriatik Muharremi. Lënien në fuqi të vendimit të mësipërm për sa i përket fajësisë dhe kualifikimit ligjor të veprës penale të kryer nga i pandehuri Dhurim Tusha. Ndryshimin e vendimit për sa i përket masës së dënimit të dhënë ndaj të pandehurit Dhurim Tusha, duke e dënuar atë me 4 (katër) vjet burgim.

Pas shpalljes në kërkim ndërkombëtar, me shkresën nr. 2299/16, datë 6.7.2016, ZQK Interpol Tirana, ka njoftuar Drejtorinë e Marrëdhënieve Juridiksionale me Jashtë në Prokurorinë e Përgjithshme, se më datë 5.7.2016 është realizuar ekstradimi nga Greqia në Shqipëri i të dënuarit Adriatik Muharremi. Brenda 5 ditëve nga dita e ekstradimit në Shqipëri, kërkuesi nëpërmjet

mbrojtësit të zgjedhur, nga të afërmit e tij, ka paraqitur në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Sarandë kërkesën për rivendosjen në afat të së drejtës për të paraqitur ankim, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

Në kërkesën për rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, kërkuesi pretendon se, ka qenë në mungesë gjatë zhvillimit të gjykimit në gjykatën e shkallës së parë, nuk ka pasur dijeni për procedimin penal dhe vendimin përfundimtar të dhënë nga gjykata në ngarkim të tij. Në kohën kur është shpallur vendimi nga gjykata e shkallës së parë, kërkuesi pretendon se ka qenë në Greqi, nuk ka pasur asnjë lloj komunikimi me të afërmit e tij dhe nuk është vënë në dijeni për zhvillimin e këtij gjykimi dhe të vendimit që është marrë kundër tij. Për këto shkaqe ai pretendon se, nuk ka mundur të bëjë ankim, në Gjykatën e Apelit Gjirokastër, kundër vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë Sarandë.

Në përfundim të shqyrtimit të gjyqësor të kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, Gjykata e Rrethit Gjyqësor Sarandë, me vendimin nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016 ka vendosur: ...Rrëzimin e kërkesës, ndërsa Gjykata e Apelit Gjirokastër, me vendimin nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, ka vendosur: ...Lënien në fuqi të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë. Kundër vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjirokastër, ka paraqitur rekurs, kërkuesi Adriatik Muharremi, i cili kërkon prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjirokastër dhe të vendimit nr. 23-2016-2291, datë 2.12.2016 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë dhe pranimin e kërkesës për rivendosjen në afat të së drejtës për të paraqitur ankim, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë.

Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, me vendimin e datës 15.7.2022, ka vendosur dërgimin e çështjes për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara, me qëllim ndryshimin e praktikës gjyqësore në lidhje me vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, sipas të cilit:.. Në çështjet penale me disa të pandehur, gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri tjetër.

Në përfundim të shqyrtimit gjyqësor të çështjes, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, me vendimin nr. 2, datë 18.11.2022 kanë vendosur: ...Prishjen e vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjirokastër dhe dërgimin e çështjes për rishqyrtim, në këtë gjykatë, me tjetër trup gjykues. Ky vendim, që ndryshon vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011, dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare. Me këtë vendim shumica e ka ndryshuar praktikën gjyqësore të njësuar nga vendimi njësues nr. 1/2011 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, si më poshtë:

1. I gjykuari në mungesë, kur provohet se nuk ka marrë dijeni për vendimin e dënimit, ka të drejtë të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, pavarësisht se çështja është gjykuar në gjykatat më të larta mbi bazën e ankimit të një bashkëpandehuri.

2. Gjykata që shqyrton kërkesën për rivendosje në afat vlerëson formalisht nëse shkaqet e ankimit të të gjykuarit në mungesë janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëtëpandehurit tjetër.

3. Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtron shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë, gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit.

Në ndryshim nga qëndrimi i shumicës, pakica është e mendimit që praktika e vendosur nga vendimi nr. 1, datë 20.1.2011 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk duhet të ndryshonte dhe rekursi i paraqitur nga kërkuesi Adriatik Muharremi, kundër vendimit nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017 të Gjykatës së Apelit Gjirokastër nuk duhet të pranohej, pasi nuk ekzistojnë shkaqe të

parashikuara shprehimisht në nenin 432 të KPP-së, i cili ka qenë në fuqi në kohën e paraqitjes së rekursit. Në këtë përfundim, pakica arrin për këto shkaqe:

Kërkuesi Adriatik Muharremi është ekstraduar nga Greqia me datë 5.7.2016 dhe pas 5 ditësh nga ekstradimi ka paraqitur para gjykatës kërkesën për rivendosjen në afat të ankimit, duke u bazuar në nenet 147, pika 2 dhe 148 të KPP-së, të cilët janë ndryshuar me ligjin nr. 35, datë 30.3.2017, me të cilin është shtuar edhe neni 420/1 i KPP-së, në të cilin janë parashikuar rastet se, kur mund të paraqitet kërkesa për rivendosjen në afat të ankimit, që janë: rasti fator dhe forca madhore, si dhe është përcaktuar se, bashkë me kërkesën për rivendosjen në afat pala duhet të paraqesë njëkohësisht me efekt mospranimi edhe ankimin kundër vendimit.

Në këtë dispozitë ligjore është parashikuar se, kur mund të kërkohet rivendosja në afat e ankimit në rastet kur gjykata ka proceduar në bazë të nenit 351 të KPP-së (mosparaqitja ose largimi i vullnetshëm i të pandehurit), e cila mund të bëhet vetëm në rastin kur i pandehuri provon se nuk ka marrë dijeni për vendimin përfundimtar të gjykatës. Ndërsa në nenin 450/1 të KPP-së (rastet e rishikimit), me ligjin nr. 35, datë 30.3.2017, ndër të tjera është shtuar edhe shkronja "e", me këtë përmbajtje: *...Kur personi është gjykuar në mungesë sipas nenit 352 të këtij Kodi dhe kërkon rigjykimin e çështjes. Kërkesa paraqitet brenda 30 ditëve nga data e marrjes dijeni. Kërkesa e paraqitur brenda afatit nuk mund të refuzohet.*

Duke pasur parasysh qëndrimet që mbajnë Konventa Evropiane e të Drejtave dhe Lirive të Njeriut dhe Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), ligjvënësi ka bërë përpjekje për ta rregulluar përfundimisht institutin e rivendosjes në afat të së drejtës së ankimit dhe ligji nr. 35, datë 30.3.2017, i cili ka bërë ndryshimet e mësipërme në KPP ka hyrë në fuqi me datë 1.8.2017, duke ndryshuar edhe korpusin ligjor që rregullon institutin e rivendosjes në afat të ankimit, për të cilin janë vënë në lëvizje Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, të cilat kanë bërë njësimin e praktikës gjyqësore me vendimin nr. 1, datë 20.1.2011, prandaj ky vendim njësues që nga kjo datë është bërë i pazbatueshëm nga gjykatat, për shkak të rënies nga fuqia të dispozitave ligjore që Kolegjet e Bashkuara kanë marrë në shqyrtim.

Në të tilla raste, praktika gjyqësore ka mbajtur qëndrimin se, kur ndodhin ndryshime ligjore, vendimet e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, nuk zbatohen nga gjykatat në zgjidhjen e çështjeve konkrete, por në vendim gjykatat mjaftohen vetëm me sqarimin e shkakut të moszbatimit të vendimit njësues. Funksioni i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë është që të njësojë ose ndryshojë praktikën gjyqësore në ato raste kur legjislacioni në fuqi ka boshllëqe, duke i çuar gjykatat në interpretime të ndryshme, ose kur zbatimi në praktikë i vendimit njësues e ka çuar praktikën gjyqësore në një drejtim të gabuar, e cila lipset të ndryshohet, por me kusht që dispozitat ligjore që merren në shqyrtim duhet të kenë qenë në fuqi, si në momentin e njësimit të praktikës gjyqësore, ashtu edhe në momentin e ndryshimit të praktikës gjyqësore të mëparshme. Në rastin në shqyrtim, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë që kanë ndryshuar praktikën gjyqësore, nuk kanë qenë në këto kushte, pasi vendimi njësues mbi të cilin ato kanë disponuar ka qenë pa fuqi juridike, për shkak të ndërhyrjes së legjislatorit në dispozitat ligjore që kanë qenë objekt shqyrtimi nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Për të pasur një tablo më të qartë, fillimisht duhet sqaruar se, nëse çështja e themelit do të shqyrtohej në Gjykatën e Rrethit Gjyqësor Sarandë pas datës 1.8.2017, kohë kur ka hyrë në fuqi ligji nr. 35/2017, atëherë vetvetiu lind pyetja se në bazë të së cilës dispozitë ligjore do ta paraqiste kërkesën para gjykatës, kërkuesi Adriatik Muharremi, sipas nenit 420/1/2 të KPP-së, apo sipas nenit 450/1, shkronja "e" të po këtij Kodi?

Neni 420/1/2 i KPP-së, referon në nenin 351 të po këtij Kodi, i cili bën fjalë për rastet kur i pandehuri nuk paraqitet në gjyq, duke pasur dijeni rregullisht për ditën dhe orën e gjykimit, ose kur ai është i pranishëm në seancë gjyqësore dhe largohet me vullnetin e tij. Në këtë rast rivendosja në

afat bëhet vetëm atëherë kur i pandehuri provon para gjykatës se, nuk ka marrë dijeni rregullisht për vendimin përfundimtar. Pra, sipas kërkesës së kërkuesit nuk ndodhemi përpara këtij rasti, pasi ai nuk ka qenë prezent në gjykimin e themelit me pretendimin se, nuk ka pasur dijeni për procedimin penal në ngarkim të tij, pasi është larguar në Greqi.

Rasti i dytë që parashikon ligji procedural penal është i parashikuar nga neni 450/1, shkronja "e" i KPP-së, i cili referon në nenin 352 të po këtij Kodi, që bën fjalë për gjykimin në mungesë për të pandehurin e lirë që nuk gjendet, me gjithë kërkimet e urdhëruara nga gjykata, ose për të pandehurin që i fshihet drejtësisë. Sipas kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, del që kërkuesi Adriatik Muharremi është gjykuar në mungesë, pikërisht sipas nenit 352 të KPP-së. Pra, e thënë ndryshe del se, pas datës 1.8.2017, i pandehuri që është gjykuar në mungesë mund të kërkojë shqyrtimin e çështjes nëpërmjet institutit të rishikimit të vendimit të formës së prerë, të parashikuar nga neni 449 e vijues i KPP-së, ndërsa për kërkesat e paraqitura përpara kësaj date, ai duhet të kërkojë rivendosjen në afat të së drejtës së ankimit, sipas neneve 147 e vijues dhe 420/1 të KPP-së.

Shumica mban këtë qëndrim me pretendimin se, në kohën kur është paraqitur kërkesa për rivendosjen në afat të ankimit nga ana e kërkuesit, nuk kanë qenë bërë ndryshimet në nenin 450/1 të KPP-së dhe kërkuesi nuk ka pasur rrugë tjetër ligjore për të hapur çështjen e tij. Sipas shumicës ky ndryshim i praktikës gjyqësore diktohet edhe si pasojë e qëndrimit që ka mbajtur GJEDNJ-ja në disa çështje, e cila kërkon që të bëhet njoftimi i rregullt i vendimit përfundimtar të gjykatës dhe të sigurohet një mbrojtje efektive për personat e gjykuar në mungesë.

Edhe pakica në lidhje me këtë çështje ndan qëndrim të njëjtë me shumicën, por rruga ligjore për zgjidhjen e këtij "ngërçi" sipas pakicës ka qenë vetëm paraqitja e kërkesës për rishikimin e vendimit të formës së prerë, duke u bazuar në nenin 449 e vijues të KPP-së dhe jo zbatimi i institutit të rivendosjes në afat të ankimit, të parashikuar nga nenet 147 e vijues dhe 420/1 të KPP-së. Është e vërtetë që GJEDNJ-ja kërkon që të zbatohen standardet ligjore, të parashikuara në Konventë, në lidhje me gjykimin në mungesë në çështjet penale, por se cila është rruga ligjore për zgjidhjen e kësaj çështje duhet ta përcaktojë legjislacioni i brendshëm i vendeve anëtare, ku duhet të bazohen edhe gjykatat e tyre.

Në nenin 128/1 shkronja "c" të KPP-së, të pandryshuar është parashikuar se: ...*Aktet procedurale janë absolutisht të pavlefshme kur nuk respektohen dispozitat që lidhen me thirrjen e të pandehurit etj*... Gjithashtu në nenin 143 të po këtij Kodi janë parashikuar rastet e pavlefshmërisë së njoftimeve dhe sipas pakicës kjo duhet të ishte rruga e duhur ligjore që duhet të ndiqte kërkuesi, duke paraqitur përpara gjykatës kompetente kërkesën për rishikimin e vendimit të formës së prerë, në përputhje me nenin 449/1, shkronja "c" të KPP-së, duke paraqitur para saj prova të reja, të dala pas dhënies së vendimit (në lidhje me parregullsinë e njoftimeve), me anë të të cilave të provonte që vendimi i gjykatës së shkallës së parë që kishte marrë formë të prerë ishte i gabuar, të paktën për sa i përket zbatimit të ligjit procedural penal.

Vendimi njësues nr. 1, datë 20.1.2011 i Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë nuk e lejonte paraqitjen e kërkesës për rivendosjen në afat të ankimit, vetëm në rastin kur vendimi i dhënë nga gjykata ishte ankimuar dhe shqyrtuar nga gjykata më e lartë, mbi bazën e ankimit të paraqitur nga i bashkëpandehuri, ankim i cili nuk lidhej me motive personale. Në rastin në shqyrtim, kundër vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë ka paraqitur ankim vetëm i pandehuri Dhurim Tusha dhe Gjykata e Apelit Gjirokastër, me vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Sarandë, për sa i përket të pandehurit Adriatik Muharremi etj... Pra, çështja është shqyrtuar në tërësi nga Gjykata e Apelit Gjirokastër, në përputhje me parashikimet e nenit 416/1 të KPP-së. Qëllimi i ankimit është që vendimi i dhënë nga gjykata e shkallës së parë të mund të shqyrtohet nga një gjykatë tjetër më e lartë,

sipas parashikimeve të nenit 43 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë dhe Konventës Evropiane për të Drejtat dhe Liritë e Njeriut.

Sipas pakicës ky standard ligjor në këtë çështje është përmbushur, pasi çështja e themelit që ka lidhje me kërkuesin është shqyrtuar dhe kontrolluar nga një gjykatë tjetër më e lartë. Ndërsa për mospjesëmarrjen e kërkuesit në gjykimin e çështjes në themel, neni 33 i Kushtetutës të Republikës së Shqipërisë parashikon se: ...*Kushdo ka të drejtë të dëgjohet përpara se të gjykohet. Nga kjo e drejtë nuk mund të përfitojë personi që i fshihet drejtësisë*... dhe në të vërtetë në rastin në shqyrtim rezulton se, kërkuesi Adriatik Muharremi i është fshehur drejtësisë, si në fazën e hetimit paraprak, ashtu edhe atë të gjykimit në themel të çështjes. Në arsyetimin e saj, Gjykata e Apelit Gjirokastër në vendimin nr. 15, datë 22.2.2000, ndër të tjera thotë: ...*Pretendimet e avokatit mbrojtës të të pandehurit Adriatik Muharremi, i pranishëm në gjykimin në apel, nuk merren për bazë, pasi ky i pandehur nuk ka bërë ankim dhe se, në bazë të nenit 425/1 të KPP-së, shkaqet që pretendohen nuk janë brenda kufijve që i referohen shkaqeve të ngritura në ankim*.....

Pakica është e mendimit se gjatë zbatimit në praktikë, jo në të gjitha rastet nga gjykatat më të ulëta është kuptuar drejtë se, çfarë kanë thënë Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në vendimin njësues nr. 1, datë 20.1.2011, sepse ato fillimisht duhet të hetonin me kujdes nëse ankimi i bashkëtëpandehurit është bërë ose jo për motive personale. Në vendimin nr. 51, datë 11.12.1999 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Sarandë, ndër të tjera thuhet se: ...*Nga shpjegimet e të pandehurit Dhurim gjatë hetimit rezultoi se, i pandehuri Adriatik hapi zjarr ndaj tij (Dhurimit) dhe viktimës G. C, pasi ky i fundit e kishte njohur në rastin e fundit pak para ngjarjes edhe sepse i pandehuri Adriatik ishte me maskë*... Pikërisht këtu duhet ta përqendronin fillimisht hetimin gjyqësor gjykatat e faktit kur kanë shqyrtuar kërkesën e kërkuesit Adriatik Muharremi, me objekt rivendosjen në afat të ankimit dhe nëse nuk do të konstatonin shkelje të nenit 416/1 të KPP-së, atëherë gjykata e apelit duhet ta shqyrtonte çështjen në tërësi, siç ka vepruar në rastin objekt shqyrtimi.

Vendimi që rekursohet në Gjykatën e Lartë është vendim i gjykatës së apelit dhe mbi të cilin disponon Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, vetëm për shkaqet e parashikuara nga neni 432 i KPP-së, por mund të ndodhte që çështja e themelit të ishte shqyrtuar edhe nga Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, i cili mund të kishte vendosur edhe për meritën (themelin) e çështjes, atëherë kush do ta gjykonte vendimin e Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, përveç gjykatës kompetente që do të rishikonte vendimin e formës së prerë, sipas nenit 449 e vijues të KPP-së. Duke vendosur në këtë mënyrë, pakica vlerëson se, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë me ndryshimin e praktikës gjyqësore kanë cenuar një nga parimet e rëndësishme të së drejtës procedurale penale, që është parimi i sigurisë juridike.

Çështja e fundit që duhet theksuar është se, sentenca njësuese e vendimit që bëri ndryshimin e praktikës gjyqësore, bie në kundërshtim me kërkesat e nenit 420/1 të KPP-së, i cili parashikon se, kur gjykimi është zhvilluar sipas parashikimeve të nenit 350/1 të KPP-së, i pandehuri mund të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, kur provon se, nuk është njoftuar rregullisht për vendimin përfundimtar, që do të thotë se, pavarësisht parashikimeve të bëra nga neni 416/1 i KPP, gjykata është e detyruar që të pranojë kërkesën për rivendosjen në afat të ankimit, kur i pandehuri provon se, vendimi i gjykatës nuk i është njoftuar në përputhje me ligjin dhe kjo nuk ka asnjë lidhje me ato që parashikon neni 416/1 i KPP-së dhe për rrjedhojë mund të lind nevoja për ndryshimin përsëri të praktikës gjyqësore së vendosur me vendimin nr. 2/2022 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, ose të bëhet ndërhyrje nga ligjvënësi, me qëllim që të përputhen dispozitat e KPP-së që kanë lidhje me institutin e rivendosjes në afat të ankimit dhe të shtrirjes së tij, të parashikuara nga nenet 420/1 dhe 416/1 të KPP-së.

Për këto që u thanë më sipër, duke u bazuar në nenin 112/6 të KPP-së, vota ime është kundër vendimit nr. 2, datë 18.11.2022 të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë.

Tiranë, më datë 18.11.2022

Gjyqtar: Medi Bici

MENDIM PAKICE

Ne gjyqtarët Margarita Buhali dhe Sokol Ngresi kemi votuar kundër vendimit të marrë nga Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë në lidhje me nevojën për ndryshimin e sentencës së tretë të vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, dhe për rrjedhojë, edhe për zgjidhjen e çështjes konkrete objekt gjykimi.

1. Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, duke iu referuar akteve dhe provave që janë administruar gjatë shqyrtimit gjyqësor, si dhe shkaqeve të ankimit, vendosën të ndryshojnë përcaktimet e vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011, të Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë, konkretisht sentencën e tretë të këtij vendimi, sipas së cilës: "*Në çështjet penale me disa të pandehur gjykata nuk duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i pandehuri, i cili nuk ka ushtruar ankim, kur konstatohet se çështja është gjykuar mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri*".

2. Ky qëndrim u argumentua nga shumica me ndryshimin e kuadrit ligjor të KPP-së, nenin 43 të Kushtetutës dhe qëndrimet e mbajtura nga Gjykata e Strasburgut për të garantuar të drejtën e ankimit të të pandehurit në rastet e gjykimit në mungesë, si një garanci për mbrojtjen dhe pjesëmarrjes së të pandehurit në gjykim. Më konkretisht nga shumica është theksuar në vendim se *"Kufizimi i sipërcituar i sentencës së vendimit njësues nr. 1/2011 nuk është në harmoni me nenin 43 të Kushtetutës, si edhe me standardet e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Referuar jurisprudencës së kësaj gjykate konsiderohet cenim i së drejtës për një proces të rregullt ligjor, pamundësia e personit të gjykuar në mungesë, për të ankimuar vendimin e dënimit të tij, por edhe për të garantuar të drejtën e personave të sipërcituar, për t'u dëgjuar, në të njëjtat kushte, sikurse i gjykuari i pranishëm në proces, edhe në kushtet e "investimit" të gjykatës që trajton situatën procesuale të të pandehurit, të gjykuar në mungesë, (apo që nuk ka paraqitur ankim) mbi bazën e "shtrirjes/zgjerimit të ankimit të papersonalizuar të paraqitur prej të gjykuarit të pranishëm, pra, në thelb, për të trajtuar këtë situatë edhe për pjesën që u takon bashkëtëpandehurve të tjerë që nuk kanë ushtruar ankim brenda kufijve që referojnë shkaqet (jopersonale) të ngritura në ankim" (përcaktimi i nenit 425/1 të KPP-së).*

3. Në përfundim nga shumica u vendos të ndryshohej sentenca e tretë e vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011 në këtë mënyrë: "***I gjykuari në mungesë, kur provohet se nuk ka marrë dijeni për vendimin e dënimit, ka të drejtën të kërkojë rivendosjen në afat të ankimit, pavarësisht se çështja është gjykuar në gjykatat më të larta mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri. Gjykata që shqyrton kërkesën për rivendosje në afat vlerëson formalisht nëse shkaqet e ankimit të të gjykuarit në mungesë janë të njëjta me shkaqet jopersonale të shqyrtuara më parë nga gjykatat më të larta mbi ankimin e bashkëtëpandehurit tjetër. Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtron shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit.***"

4. Si gjyqtarë në pakicë kemi votuar kundër këtij vendimi, pasi për mendimin tonë, çështja objekt gjykimi nuk përmban shkaqe të drejtpërdrejta që përfshihen në rregullimin që ka bërë sentenca e tretë e vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011, si dhe nuk ekzistojnë kushtet për ta ndryshuar këtë të fundit.

5. Sikurse pranohet nga jurisprudenca e Gjykatës së Lartë, vendimet njësuese kanë fuqi detyruese për zbatimin në mënyrë të njëjtë të ligjit në çështje të njëjta ose të ngjashme, ndërsa ndryshimi i kësaj praktike nga Kolegjet e Bashkuara duhet të ndodhë në raste më të kufizuara që diktohen nga nevoja

për zgjidhjen e drejtë të çështjes konkrete, e cila nuk është e mundur të zgjidhet në kushtet e përplasjeve të jurisprudencës me interpretimet ligjore të mëparshme të vendimeve njësuese. Ndryshimi i një praktike të mëparshme unifikuese mund të bëhet vetëm në raste shumë të kufizuara, të cilat diktohen nga risitë e sjella me ndryshimet e legjislacionit, vendimet e Gjykatës Kushtetuese, të Gjykatës së Strasburgut etj.

6. Shumica ka theksuar si shkak për ndryshimin e vendimit njësues nr. 1/2011 respektimin e së drejtës së të pandehurit të gjykuar në mungesë për t'u dëgjuar dhe për t'u ankuar në një gjykatë më të lartë ndaj një vendimi gjyqësor personalisht, megjithëse vendimi mund të jetë ankimuar nga bashkëipandehuri për motive jopersonale, pasi e drejta e ankimin është një e drejtë personale.

7. Si gjyqtarë në pakicë, çmojmë të ritheksojmë qëndrimin e qartë që Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, kanë mbajtur lidhur me kuptimin kushtetues të procedurës për ndryshimin e praktikës gjyqësore, në vendimin nr. 1, datë 28.10.2022, ku kanë theksuar se,

"*17. Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, pas ndryshimeve të vitit 2016, ka përcaktuar se "Gjykata e Lartë shqyrton çështje lidhur me kuptimin dhe zbatimin e ligjit për të siguruar njësimin ose zhvillimin e praktikës gjyqësore sipas ligjit. Për ndryshimin e praktikës gjyqësore, Gjykata e Lartë tërheq për shqyrtim në Kolegjet e Bashkuara çështje të caktuara gjyqësore të vendosura nga kolegjet sipas ligjit.". Në kuptim të këtij rregullimi kushtetues do të duhet që procesi njësues apo ndryshues i praktikës gjyqësore dhe juridiksionalizmi i së drejtës të jetë një gjykim me karakter objektiv dhe me efekte erga omnes, i lidhur pazgjidhshmërisht me interesin publik dhe në funksion të garantimit të sigurisë juridike. Procesi i ndryshimit dhe njësimit të praktikës gjyqësore, nga njëra anë, dhe detyrimi i gjykatave të zakonshme për të zbatuar vendimet nomofilatike, nga ana tjetër, i shërbejnë vlerave të uniformitetit, qëndrueshmërisë dhe parashikueshmërisë në zbatimin e së drejtës. Në këtë mënyrë parandalohet arbitrariteti në zbatimin e ligjit dhe garantohen parimet kushtetuese të sigurisë juridike dhe barazisë përpara ligjit.*

18. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se parimi i shtetit të së drejtës, i sanksionuar në nenin 4 të Kushtetutës, nënkupton, midis të tjerave, edhe rregullin e vazhdimësisë së jurisprudencës gjyqësore. Edhe jurisprudenca e Gjykatës Kushtetuese ka konsoliduar qëndrimin e saj duke pranuar se, "në aspektin kushtetues është e pamundur dhe e palejueshme që doktrina kushtetuese zyrtare të riinterpretohet në një mënyrë të tillë që ndryshon sistemin e vlerave të sanksionuara në Kushtetutë, që mohon pajtueshmërinë e vlerave me njëra – tjetrën, që redukton garancitë mbrojtëse të epërsisë së saj në sistemin juridik, që mohon konceptimin e Kushtetutës si një akt i vetëm dhe sistem harmonik, që redukton garancitë e të drejtave dhe lirive të sanksionuara dhe që ndryshon modelin e ndarjes së pushteteve të rregulluara në Kushtetutë. Çdo ndryshim i "precedentëve të Gjykatës Kushtetuese apo korrigjim i doktrinës kushtetuese zyrtare nuk mund të bëhet mbi bazën e faktorëve të rastit, siç mund të jetë edhe ndryshimi i përbërjes së saj" (shih më gjerë vendimin e Gjykatës Kushtetuese nr. 21, datë 29.4.2010)." Sigurimi i vazhdimësisë së jurisprudencës kushtetuese theksohet në vendimin e sipërcituar "përbën një detyrim për Gjykatën, por, nga ana tjetër, në mënyrë të natyrshme jurisprudenca nuk mund të mos i nënshtrohet edhe evoluimit të saj. Nga kjo pikëpamje, ekziston përherë mundësia që jurisprudenca, duke u plotësuar përmes konkluzionesh të reja interpretuese edhe të ndryshohet, por Gjykata thekson se një ndryshim i praktikës mund të realizohet nëse ekzistojnë arsye të forta që do ta justifikojnë një ndërmarrje të tillë dhe vetëm në rastet kur kjo është e paevitueshme, objektivisht e domosdoshme, si dhe kushtetutshmërisht e bazuar dhe e arsyetuar. Duke vendosur në kundërshtim me një praktikë të konsoliduar dhe pa dhënë argumente në lidhje me këtë fakt, Gjykata shmanget nga korniza e rregullave të një procesi të drejtë e të ndershëm, duke i mohuar mbrojtjen gjyqësore kërkuesit në kuptim të asaj se çfarë ky i fundit priste, bazuar në jurisprudencën e vetë Gjykatës". Një qëndrim i tillë është ritheksuar dhe konsoliduar më tej edhe në vendimet nr. 30, datë 17.6.2010, nr. 21, datë 29.4.2010, nr. 20, datë 1.6.2011 dhe nr. 3 datë 23.1.2014 të Gjykatës Kushtetuese.

19. Vendimet gjyqësore dhe, për më tepër, vendimet njësuese duhet të ndryshohen vetëm për rrethana të jashtëzakonshme. Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se ruajtja e qëndrimeve të mbajtura në vendimet e mëparshme është në interes të stabilitetit, por edhe të legjitimitetit institucional. Nëse praktika gjyqësore e ka zbatuar për një periudhë të gjatë një normë ligjore, referuar një qëndrimi njësues, padyshim që kjo situatë nuk mund të mos vlerësohet si një rrethanë e rëndësishme për stabilitet jurisprudencial.

20. Çdo kolegj i Gjykatës së Lartë në fushën që vepron, si dhe Kolegjet e Bashkuara të kësaj gjykate bëjnë njësimin ose ndryshimin e praktikës gjyqësore lidhur me mënyrën e kuptimit e zbatimit të ligjit nëpërmjet rolit të tyre natyror kushtetues, që është ai i shqyrtimit dhe i zgjidhjes së çështjes konkrete. Nëse kolegjet me trupën gjyqësore prej pesë anëtarësh bëjnë njësimin e praktikës gjyqësore për të orientuar zbatimin unik të ligjit, Kolegjet e Bashkuara ndryshojnë praktikën gjyqësore të njësuar më parë; pra ndryshojnë mënyrën se si është orientuar kuptimi i ligjit nga kolegjet njësuese. Vendimet njësuese ose unifikuese siç njiheshin më parë, kanë fuqi detyruese për të rregulluar mënyrën e zbatimit të ligjit nga gjykatat në çështje të ngjashme, ndërsa vendimet e Kolegjeve të Bashkuara të Gjykatës së Lartë bëjnë të mundur ndryshimin e kësaj praktike gjyqësore, duke krijuar njëkohësisht një praktikë të re. Duke qenë se vendimet njësuese kanë fuqi detyruese për zbatimin unik të ligjit në çështje të njëjta ose të ngjashme, ndryshimi i kësaj praktike nga Kolegjet e Bashkuara duhet të ndodhë në raste sa më të kufizuara e të diktuara nga nevoja për zgjidhjen e drejtë të çështjes konkrete, e cila nuk është e mundur të zgjidhet në kushtet e përplasjeve të jurisprudencës me interpretimet ligjore të mëparshme të vendimeve njësuese. Pra, qëllimi që justifikon përfshirjen e Kolegjeve të Bashkuara në ndryshim të praktikës gjyqësore njësuese është zgjidhja e çështjes konkrete për shkak të specifikave që ajo paraqet. Janë pikërisht veçoritë e rrethanave të çështjes, që e vendosin kolegjin që inicion ndryshimin e vendimit njësues në pamundësi për një zgjidhje të drejtë të çështjes, për shkak të kufizimit dhe imponimit interpretues që krijon një vendim njësues në fuqi.

21. Pra, para së gjithash, kolegji iniciues ka detyrimin të arsyetojë pamundësinë e zgjidhjes së çështjes për shkak të kufizimeve të vendimit njësues ekzistues dhe të argumentojnë nevojën për ndryshimin e këtij vendimi, për shkak të arsyeve të rëndësishme që paraqiten në aspektin kushtetues, ligjor, të jurisprudencës ndërkombëtare, apo për çdo rrethanë tjetër thelbësore. Verifikimi i dy kushteve paraprake të sipërcituara, siç është a) varësia e çështjes nga ndryshimi i praktikës njësuese dhe b) nevoja për ndryshim, janë të karakterit procedural, plotësimi i të cilave i paraprin vlerësimit të mëtejshëm në themel të kërkesës për ndryshim. Vetëm kur Kolegjet e Bashkuara binden për ekzistencën e njëkohshme të këtyre dy kushteve të domosdoshme mund të operojnë me ndryshimin e praktikës njësuese (unifikuese) dhe në varësi të qëndrimit që do të mbajnë do të bëjnë interpretimin e ri të institutit të së drejtës, objekt "ndryshimi-njësimi". Përndryshe, kur këto kushte "sine qua non" nuk plotësohen, atëherë kërkesa për ndryshim të vendimit njësues është e papranueshme...

28. Përpos sa u arsyetua më sipër, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë gjithashtu se ndryshimi i praktikës njësuese është një situatë që nuk ndodh dhe as nuk duhet të ndodhë në mënyrë të shpeshtë. Përpara marrjes së një vendimi që zgjidh çështjen konkrete, çdo Kolegj i Gjykatës së Lartë mund të ndodhet në pamundësinë e zgjidhjes së çështjes për shkak të mënyrës së formulimit të dispozitës ligjore, ose të ekzistencës së një vendimi njësues të Kolegjeve të Bashkuara që ka krijuar problematikë në mënyrën e zgjidhjes që jep. Fillimisht, Kolegji do të kërkojë t'i japi zgjidhje çështjes konkrete nëpërmjet një interpretimi pajtues të normës ligjore dhe në pamundësi të zgjidhjes mund të vlerësohet nisja e procedurës për kontrollin e kushtetutshmërisë së normës, nëpërmjet gjykimit incidental. Vetëm në rastin e ekzistencës së një vendimi njësues që mund të ketë krijuar problematika në zbatim mund të nisë procedura për ndryshimin e vendimit njësues.

29. Për të ndryshuar vendimet njësuese të Gjykatës së Lartë, Kolegjet e Bashkuara vlerësojnë se nuk mjafton vetëm pasja e një opinioni ndryshe për të, por duhet të ekzistojnë disa rrethana dhe arsye të forta, që siç thotë jurisprudenca kushtetuese, e justifikojnë një ndërmarrje të tillë dhe se nevoja për ndryshimin e jurisprudencës është "e paevitueshme, objektivisht e domosdoshme, si dhe kushtetutshmërisht e bazuar dhe e arsyetuar". Element esencial në punën e gjykatës është besueshmëria e publikut, e cila cenohet në ato raste kur gjykata ndryshon qëndrimin e saj njësues, pa një bazë të arsyeshme kushtetueshmërie e ligjshmërie për ndërmarrjen e kësaj iniciative. Është detyrë e Gjykatës së Lartë që nëpërmjet veprimtarisë së saj në njësimin e praktikës gjyqësore dhe kufizimit të mundësisë së ndryshimit të shpeshtë të praktikës së njësuar në të ardhmen të garantojë stabilitet e vazhdimësi, vendimmarrje unike për çështje të njëjta ose të ngjashme, respektim të parimit të sigurisë juridike dhe të parimit të barazisë së palëve para ligjit".

8. Si gjyqtarë në pakicë, referuar jurisprudencës së mësipërme të Gjykatës së Lartë, ndryshe nga qëndrimi i shumicës, çmojmë se nuk ka asnjë rrethanë të ndryshme apo arsye të fortë, nga ajo situatë

juridike mbi të cilën, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, kanë arritur në atë sentencë njësuese, përveçse një qëndrimi esencialisht të ndryshëm kuptimor mbi interpretimin e neneve 147, 416 dhe 425 të KPP-së (përpara ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 35/2017). Për më tepër, ky ndryshim sjell një interpretim jo të përshtatshëm për praktikën e mëtejshme gjyqësore, në kushtet që neni 147 pika 2 i KPP i interpretuar nëpërmjet vendimit njësues nr. 1/2011, tashmë është shfuqizuar me ligjin nr. 35/2017, duke gjetur kjo situatë një trajtim të pjesshëm në nenin 420/1 dhe më tej në nenin 450 germa "e" të këtij Kodi.

9. Përpara ndryshimeve të KPP, të bëra me ligjin nr. 35/2017, rivendosja në afat, si një mjet procedural për të garantuar të drejtën e palëve ne proces për të ushtruar të drejtën e ankimit, parashikohej në nenin 147 të këtij Kodi, rregullim që zbatohej për çdo fazë të procesit gjyqësor, duke përfshirë këtu edhe të drejtën e ankimit ndaj vendimit përfundimtar të gjykatës së shkallës së parë dhe të drejtën e rekursit ndaj vendimit përfundimtar të gjykatës së apelit, si dhe pa diferencuar situatën që ka passjellë dhënien e vendimit në mungesë, duke përfshirë, si rastin e mungesës dhe largimit të vullnetshëm të të pandehurit, ashtu edhe rastet kur i pandehuri nuk gjendej apo i fshihej drejtësisë.

10. Ndërkohë, me ndryshimet e këtij Kodi, të bëra me ligjin nr.35/2017, rivendosja në afat e ankimit, tashmë i njihet si e drejtë procedurale vetëm të pandehurit të gjykuar në mungesë, sipas parashikimeve të nenit 351 të KPP që bën fjalë për rastin e mungesës dhe largimit të vullnetshëm të të pandehurit, duke mos ia njohur këtë të drejtë të pandehurit që i fshihet drejtësisë. Lidhur me këtë situatë, risia që ka sjellë ligji nr. 35/2017, është njohja e së drejtës së të pandehurit të gjykuar në mungesë, sipas nenit 352 të KPP (që trajton rastin e mosgjetjes së të pandehurit dhe rastin kur i pandehuri i është fshehur drejtësisë), për të kërkuar rigjykim, nëpërmjet rishikimit të vendimit.

11. Pra ligjvënësi ka reflektuar lidhur me përmbushjen e detyrimeve të rrjedhura nga jurisprudenca e Gjykatës së Strasburgut, duke përcaktuar qartësisht mënyrën e respektimit të së drejtës për t'u dëgjuar të kësaj kategorie të gjykuarish, ndërkohë që ka vijuar të ketë të njëjtën qasje për mënyrën e ushtrimit të së drejtës së ankimit për të pandehurit të gjykuar në mungesë, sipas nenit 351 të KPP (që bën fjalë për rastin e mungesës dhe largimit të vullnetshëm të të pandehurit). Duke pranuar se pjesë e pandarë e legjislacionit të brendshëm bëhen edhe vendimet njësuese të Gjykatës së Lartë, kjo për shkak të fuqisë detyruese për zbatimin në mënyrë të njëjtë të ligjit në çështje të njëjta ose të ngjashme, duket që ligjvënësi nuk ka dashur të ndryshojë qasje nga tradita tashmë e krijuar në zbatimin e nenit 147 të KPP, sipas njësimit të bërë me sentencën e tretë të vendimin njësues nr.1 datë 20.1.2011, sikundër çmojmë se dhe ndryshimet në dispozitat e tjera procedurale, nuk kanë sjellë ndonjë përplasje mes kësaj sentence dhe situatës së re juridike.

12. Kështu, sipas nenit 416 të KPP: "*1.Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë*". Lidhur me këtë dispozitë ende të pandryshuar, Kolegjet e Bashkuara të Gjykatës së Lartë, në vendimin njësues nr.1 datë 20.1.2011 kanë theksuar se "....*Në rastet kur ka më shumë se një të pandehur, karakteri individual i ankimit vazhdon të ruhet, por për shkak të specifikës së këtij lloji vendimi, ligji parashikon një përjashtim nga rregulli i përgjithshëm, kur në nenin 416 të KPP parashikon se "Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë.....". Dispozitat e mësipërme favorizojnë pozitën që ka një i pandehur, i cili nuk ka bërë apel/ankim, pasi ai mund të përfitojë nga apeli/ankimi i bashkë të pandehurit, pasi gjykata, sipas rastit, mund të prishë vendimin gjyqësor pavarësisht mos ankimit prej tij*".

13. Padyshim që ky rregull i parashikuar në nenin 416 të KPP, i jep vlerë ankimit të bërë nga një prej të pandehurve, edhe për të pandehurit e tjerë, për ato elemente të gjykimit që lidhen edhe me të pandehurit e tjerë, jo në aspektin "in peius", ndërkohë që garancia për të mos rënduar pozitën e këtyre të fundit, sigurohet nga neni 425 pika 3 e KPP, sipas të cilit: "*Kur apelues është vetëm i pandehuri, gjykata nuk mund të përcaktojë një dënim më të rëndë, të zbatojë një masë sigurimi më të rëndë, t'i japë pafajësisë një*

shkak më pak të favorshëm nga ai i vendimit të apeluar". Vetëm në rastet kur apelues është edhe prokurori, kjo garanci cenohet, edhe për të pandehurit që nuk kanë ushtruar ankim.

14. Nga ana tjetër, neni 425 pika 1 e KPP, përpara ndryshimeve të bëra me ligjin nr.35/2017, parashikonte se, "*Gjykata e apelit e shqyrton çështjen në tërësi dhe nuk kufizohet vetëm me shkaqet e paraqitura në ankim. Ajo shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë bërë ankim, brenda kufijve që referojnë shkaqet e ngritura në ankim*". Qartazi kjo dispozitë i njihte të drejtën gjykatës së apelit që, e investuar për të gjykuar çështjen në shkallë të dytë mbi ankimin e një prej bashkëtëpandehurve, lidhur me ankuesin/ankuesit e shqyrtonte çështjen në tërësi, pa u kufizuar në shkaqet e ankimit/ankimeve, gjithnjë duke respektuar garancinë e parashikuar nga pika 3 e kësaj dispozite lidhur me mospërkeqësimin e pozitës së ankuesit, ndërkohë që, për bashkëtëpandehurit joankues, shqyrtonte çështjen e kufizuar brenda shkaqeve të ngritura në ankimin e bashkëtëpandehurit që e kishte ushtruar këtë të drejtë (duke përfituar këta të fundit nga vendimmarrja e gjykatës me karakter favorizues ndaj të pandehurit ankimues).

15. Ndryshe nga sa pranon shumica, situata e krijuar me ndryshimet e nenit 425 të KPP, sipas ligjit nr. 35/2017, nuk është më e njëjtë në lidhje me kufijtë e shqyrtimit të çështjes për bashkëtëpandehurit që nuk kanë ushtruar ankim (paragrafi 49 i vendimit). Edhe formalisht, për aq kohë sa ligjvënësi ka ndryshuar tërësisht pikën 1 të kësaj dispozite, nuk mund të thuhet se situata juridike ka mbetur e njëjtë.

16. Konkretisht, sipas këtyre ndryshimeve, neni 425 pika 1, ka këtë përmbajtje: "*1.Gjykata e apelit e shqyrton çështjen brenda shkaqeve të ngritura në ankim. Për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, si dhe për shkaqet e ngritura në ankim që nuk bazohen në motive personale, gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë bërë apel*". Gjykata e apelit, në situatën e re të krijuar mbi këto ndryshime, e investuar për të gjykuar çështjen në shkallë të dytë mbi ankimin e disa prej bashkëtëpandehurve, lidhur me ankuesin/ankuesit e shqyrton çështjen e kufizuar brenda shkaqeve të ankimit/ankimeve. Megjithatë për bashkëtëpandehurit joankimues, tashmë gjykata e apelit ka detyrimin ta shqyrtojë çështjen, jo vetëm për shkaqet e ngritura në ankimin e bashkëtëpandehurit që nuk bazohen në motive personale (duke përfituar këta të fundit nga vendimmarrja e gjykatës me karakter favorizues ndaj të pandehurit ankimues), por edhe për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht.

17. Pra, me këto ndryshime ligjore, janë zgjeruar kufijtë e shqyrtimit gjyqësor të gjykatës së shkallës së dytë, në lidhje me këtë kategori subjektesh. Tashmë gjykata e apelit ka detyrimin që çështjen ta shqyrtojë brenda shkaqeve të ankimit të bashkëtëpandehurit dhe, nëse këto shkaqe nuk bazohen në motive personale, ta shtrijë shqyrtimin gjyqësor mbi këto shkaqe edhe për bashkëtëpandehurit joankimues, por njëkohësisht të shqyrtojë me iniciativë çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, që e garantuar nga parimi i mosrëndimit të pozitës edhe për të pandehurin joankimues, i rrit garancinë këtij të fundit për kontrollin e çështjeve të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht.

18. Në këtë mënyrë, ky ndryshim ka krijuar nga njëra anë harmoni të plotë me nenin 416 pika 1 të KPP, lidhur me efektin që sjell ankimi i bërë nga një prej të pandehurve, edhe për të pandehurit e tjerë dhe nga ana tjetër, ka garantuar respektimin e standardeve ligjore për bashkëtëpandehurin joankimues, për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, siç mund të jenë kompetenca lëndore apo tokësore, rastet e pavlefshmërisë absolute të akteve procedurale, që, ndaj të pandehurit i referohen pikërisht pavlefshmërisë së njoftimeve, me pasojë cenimin e së drejtës së pjesëmarrjes, cilësimit juridik të veprës në aspektin favorizues etj. Pikërisht kjo qasje e re e ligjvënësit, ka sjellë garanci më të plota, nga njëra anë për zgjidhjen e drejtë dhe përfundimtare të çështjes dhe nga ana tjetër, sigurimin e së drejtës së të pandehurit joankimues për gjykim nga një instancë më e lartë gjyqësore.

19. Si gjyqtarë në pakicë vlerësojmë se interpretimi i së drejtës së ankimit të të pandehurit, i bërë nga shumica, i mëshon anës formale të tij, të shkëputur nga qëllimi substancial i kësaj të drejte, sikundër

vjen gjithashtu i shkëputur nga disa parime të tjera të rëndësishme të legjislacionit, të cilat duhet të drejtpeshohen nga gjykata, por pa cenuar këtë baraspeshë të vendosur nga vetë ligjvënësi dhe të materializuar në dispozitat përkatëse procedurale.

20. Padyshim se e drejta e të pandehurit që çështja e tij të shqyrtohet nga një gjykatë më e lartë, është një nga të drejtat themelore dhe element i rëndësishëm i garancisë për një proces të rregullt. Kjo e drejtë sigurohet nëpërmjet njohjes së mundësisë së ankimimit të vendimit gjyqësor të një instance më të ulët, por kurrsesi kjo e fundit, e drejta e ankimit, si mjet procedural, nuk mund të trajtohet e shkëputur nga funksioni që synon të realizojë, që është e drejta e të pandehurit që çështja e tij të shqyrtohet nga një gjykatë më e lartë, në raport me gjithë garancitë e tjera që ofron legjislacioni, tej hapësirës ligjore procedurale e aq më pak, si qëllim në vetvete.

21. Gjykata Kushtetuese, lidhur me të drejtën e ankimit, në vendimin e saj nr.5/2009, ka theksuar ndër të tjera: "*Neni 43 i Kushtetutës parashikon se çdokush ka të drejtë të ankohet kundër një vendimi gjyqësor në një gjykatë më të lartë, përveçse kur në Kushtetutë parashikohet ndryshe. Gjykata Kushtetuese vlerëson se e drejta e ankimit kundër një vendimi gjyqësor është një nga të drejtat themelore të individit, e cila mbi bazën e parashikimit kushtetues gjen zbatim edhe në dispozitat materiale e procedurale konkrete. Në këtë mënyrë, çdo dispozitë ligjore që nuk respekton përmbajtjen e nenit 43 të Kushtetutës, duke sjellë si pasojë cenimin e një të drejte themelore të individit, konsiderohet si e papajtueshme me Kushtetutën dhe si e tillë duhet shfuqizuar. Në çështjen objekt kërkese, Gjykata Kushtetuese çmon se e drejta e ankimit e parashikuar nga neni 43 i Kushtetutës duhet kuptuar si një mundësi e çdo individi për të pasur mjete të caktuara procedurale për të kundërshtuar vendimin e dhënë nga një gjykatë më e ulët në një gjykatë më të lartë, duke i garantuar individit të drejtën për t'u përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj, sipas kuadrit ligjor në fuqi për këtë qëllim*".

22. Qëndrimi që mban Gjykata Kushtetuese në këtë vendim, është pikërisht trajtimi dhe kuptimi i së drejtës së ankimit të parashikuar në nenin 43 të Kushtetutës, si një instrument (por jo i vetëm) që i garanton individit të drejtën për tu përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj, gjithnjë sipas kuadrit ligjor në fuqi për këtë qëllim.

23. Më tej, Gjykata Kushtetuese, në vendimin e saj nr.12/2010, ka theksuar:"*Kushtetuta e Republikës se Shqipërisë, në nenin 43 të saj, ka vënë një standard më të lartë në krahasim me Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut, por kjo nuk do të thotë që e drejta e ankimit nuk mundet, në mënyrë absolute, t'iu shmanget kufizimeve të parashikuara në nenin 17 të Kushtetutës. Kapitulli i të drejtave themelore, i parashikuar në Kushtetutë, ka një përmbajtje të tillë që, si rregull, nuk përjashton ndonjë të drejtë nga kufizimi dhe, në këtë kuptim, vlera e nenit 43 të Kushtetutës nuk mund të qëndrojë e ndarë nga vlerat e tjera kushtetuese siç është dhe ajo e rasteve përjashtimore për kufizimin e një të drejte themelore*."

24. Në lidhje me kriteret e kufizimeve, Gjykata Kushtetuese, në vendimin e saj nr. 14, datë 5.7.2005 është shprehur se "*...kufizimet e mundshme që mund t'i bëhen njohjes dhe ushtrimit të kësaj të drejte (pra së drejtës së ankimit), nga legjislacioni i brendshëm, ...duhet të plotësojnë dy kushte themelore: të ndjekin një qëllim të ligjshëm dhe të mos cenojnë thelbin e kësaj të drejte".* Sipas Gjykatës Kushtetuese, këto "*...duhet të ballafaqohen para së gjithash me kërkesat e nenit 17 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë sipas të cilit, kufizimet e të drejtave dhe lirive kushtetuese mund të vendosen vetëm me ligj, për një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve, duke qenë gjithnjë në përpjesëtim me gjendjen që i ka diktuar. Ato nuk mund të cenojnë thelbin e së drejtës dhe në asnjë rast, nuk mund të tejkalojnë kufizimet e parashikuara në Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut.*

25. Si gjyqtarë në pakicë çmojmë se pikërisht, rregullat e përcaktuara në nenet 416 dhe 425, pika 1, të KPP-së, në përmbajtjen dhe qëllimin e tyre, të interpretuara në harmoni edhe me nenin 147 të KPP-së (përpara ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 35/2017), si dhe sentenca e tretë e vendimit njësues nr. 1, datë 20.1.2011 të Kolegjeve të Bashkuara, janë në respektim të kësaj jurisprudence. Kufizimi i mundësisë së të pandehurit të gjykuar në mungesë për të rivendosur në afat të drejtën e ankimit, kur çështja është gjykuar më parë në themel mbi bazën e ankimit të një bashkëtëpandehuri tjetër, përveçse

është vullnet i ligjvënësit, është në pajtim të plotë me jurisprudencën kushtetuese. Ky kufizim ndjek një qëllim të ligjshëm dhe që lidhet me bërjen e drejtësisë në kohë reale, garantimin e rendit juridik dhe interesit publik, parimin e sigurisë juridike, stabilitetin dhe qartësinë e politikës penale, ndërkohë që nuk prek thelbin e së drejtës së individit për tu përballur me drejtësinë në të gjitha nivelet e saj, gjithnjë sipas kuadrit ligjor në fuqi për këtë qëllim. Kërkesat e një gjykimi të drejtë duhet të shqyrtohen në çdo rast duke pasur parasysh zhvillimin e procedurës gjyqësore në tërësi dhe jo në bazë të një shqyrtimi të izoluar të një aspekti të veçantë të shkëputur nga procesi në tërësi.

26. Qëndrimi i mbajtur nga shumica, duke ndryshuar sentencën e mëparshme njësuese, në vlerësimin tonë si gjyqtarë në pakicë, prish balancën e parashikuar nga vetë ligjvënësi, në rregullat e përcaktuara në nenet 416 dhe 425 pika 1 të KPP-së, sipas përmbajtjes dhe qëllimit të tyre, të interpretuara në harmoni edhe me nenin 147 të KPP-së përpara ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 35/2017.

27. Rishqyrtimi i çështjes nga gjykata e apelit, apo Gjykata e Lartë, pas rivendosjes në afat të të pandehurit që nuk ka ushtruar më parë ankim, ndërkohë që e njëjta çështje është shqyrtuar më parë në themel mbi ankimin e bashkëtëpandehurve të tjerë, do të sillte një vendimmarrje të re, e cila në vetvete do të krijonte premisat për rishikimin e vendimit të mëparshëm, sipas pikës 1 të nenit 450 të KPP-së. Në këtë kuptim, efektet zinxhirë të kësaj procedure, paqartësitë që do të sillnin në zgjidhjen përfundimtare duke ballafaquar dy apo me shumë vendime me zgjidhje të ndryshme, si dhe zgjatja në kohë, do të cenonin vetë thelbin e bërjes së drejtësisë si një mision kushtetues.

28. Nga ana tjetër, edhe nga pikëpamja procedurale, situata bëhet akoma më e paqartë. Sipas përmbajtjes së nenit 147 të KPP-së (para ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 35/2017) dhe nenit 420/1, gjykata që shqyrton kërkesën e të pandehurit për tu rivendosur në afat për të ushtruar të drejtën e ankimit, ka detyrimin të kufizohet në shqyrtimin e rrethanave që lidhen me pamundësinë e të pandehurit për ta ushtruar këtë të drejtë, për shkak të mosnjoftimit të vendimit që kërkohet të ankimohet. Duke zbatuar sentencën njësuese tashmë të ndryshuar, zgjerohen kufijtë e shqyrtimit gjyqësor në rastet e një kërkese të tillë, pasi gjykata do të duhet të verifikojë edhe shkaqet e parashtruara në ankimin e bashkëtëpandehurve të tjerë dhe mungesën e lidhjes që ato shkaqe kanë në raport me shkaqet e kërkuesit, si dhe në mënyrë të pashmangshme, do të kërkojë edhe një vlerësim qoftë edhe formal, të mënyrës së zgjidhjes së çështjes nga gjykata më e lartë, e investuar mbi ankimin e bashkëtëpandehurve të tjerë. Pyetja që lind natyrshëm në këtë situatë të krijuar është: A ka qenë ky vullneti i ligjvënësit në parashikimin e këtij mjeti procedural?

29. Vendimi gjyqësor që pranon kërkesën e të pandehurit për tu rivendosur në afat për të ushtruar të drejtën e ankimit, disponon vetëm mbi këtë kërkim. E vetmja konsekuencë që parashikon dispozita procedurale, neni 420/1 pika 5 është pezullimi i ekzekutimit të mëtejshëm të dënimit me burgim, i cili është vënë në ekzekutim për shkak se vendimi ka marrë formë të prerë si pasojë e mosushtrimit në kohë të ankimit. Pra në këtë rast, pasoja e vetme e vendimit gjyqësor që pranon kërkesën e të pandehurit për tu rivendosur në afat për të ushtruar të drejtën e ankimit, është rifitimi i statusit "i pandehur".

30. Edhe në çështjet penale me disa të pandehur, ky vendim gjyqësor që pranon kërkesën e të pandehurit për tu rivendosur në afat për të ushtruar të drejtën e ankimit, duhet të disponojë vetëm mbi këtë kërkim (ky ka qenë edhe vullneti i ligjvënësit), pa pasur asnjë mundësi procedurale për të cenuar efektet dhe zgjidhjen që gjykata e apelit i ka bërë çështjes me vendim përfundimtar lidhur me fajësinë për gjithë të gjykuarit, duke përfshirë edhe të pandehurin kërkues, cilësimin juridik të veprës penale, llojin dhe masat e dënimit, disponimin mbi provat materiale (për të cilat mund të jetë urdhëruar edhe asgjësimi i tyre). Për një situatë të tillë të ngjashme, ligjvënësi ka parashikuar pasojat e pranimit të ankimit, vetëm në rastin e kërkesës për rishikimin e vendimit të formës së prerë (neni 453 pika 3 e KPP-së).

31. Veç sa më sipër, si gjyqtarë në pakicë vlerësojmë se fillimi i procedurës për ndryshimin e vendimit njësues nr. 1/2011, duhet të jetë në varësi edhe të çështjes objekt shqyrtimi. Nisur nga rrethanat e kësaj të fundit, rezulton se e drejta e këtij të dënuari të gjykuar në mungesë për tu dëgjuar nga gjykata dhe e drejta e tij e ankimit, edhe pa ndryshuar sentenca njësuese, garantohet dhe mund të realizohet nëpërmjet mjetit të jashtëzakonshëm të ankimit që është kërkesa për rishikim të vendimit. Një e drejtë e tillë ka qenë e parashikuar shprehimisht në ligjet në fuqi në kohën e dorëzimit të kërkesës së të dënuarit për rivendosjen në afat në janar 2017. Ndërsa aktualisht pas ndryshimit të KPP-së me ligjin nr. 35/2017, një e drejtë e tillë rishikimi është e parashikuar shprehimisht nga neni 450 i këtij Kodi.

32. Kështu, neni 449/1 i KPP-së në fuqi në kohën e paraqitjes së kërkesës për rivendosjen në afat parashikonte: "*Në rastet e caktuara me ligj lejohet në çdo kohë rishikimi i vendimeve që kanë marrë formë të prerë, edhe kur dënimi është ekzekutuar ose shuar*". Pra, sipas kësaj dispozite, rastet e rishikimit nuk janë parashikuar vetëm në nenin 450 të KPP-së, sikurse parashikohen aktualisht pas ndryshimit të nenit 449 nga ligji nr. 35/2017, por edhe në ligje të tjera, veç dispozitave të këtij Kodi. Kështu, në ligjin nr. 10193 datë 3.12.2009, "Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale" në fuqi në kohën e paraqitjes së kërkesës për rivendosje, janë parashikuar raste të rishikimit të vendimeve gjyqësore penale, përveç atyre të parashikuara nga neni 450 të KPP-së.

33. Konkretisht, në nenin 42/ç të ligjit nr. 10193, datë 3.12.2009, "Për marrëdhëniet juridiksionale me autoritetet e huaja në çështjet penale" (para ndryshimit nga ligji nr. 97/2021) që bën fjalë për ekstradimin e shtetasve të huaj, që janë gjykuar në mungesë, përcaktohet: "*I ekstraduari, nëse është gjykuar në mungesë, të ketë të drejtën e rishikimit të vendimit gjyqësor të dhënë ndaj tij*". Po në nenin 51/1 të këtij ligji përcaktohet: "*Kur personi i kërkuar ekstradohet, ai gëzon të gjithë të drejtat e parashikuara nga neni 42 i këtij ligji, me përjashtim të rastit kur i ekstraduari ka hequr dorë nga këto të drejta dhe kur shteti i kërkuar ka përcaktuar një gjë të tillë shprehimisht në kërkesë*". Referuar këtyre dispozitave, personi i ekstraduar si shtetas i huaj dhe ai shqiptar ka të drejtë të kërkojë rishikimin e vendimit sipas kushteve të ligjit nr. 10193/2009 kur është gjykuar në mungesë, dispozita këto që kanë qenë në fuqi në kohën e paraqitjes së kërkesës për rivendosjen në afat nga kërkuesi.

34. I dënuari është transferuar në Shqipëri për vuajtjen e dënimit nëpërmjet procedurave të ekstradimit. Për rrjedhojë, ai gëzonte të drejtën që, nëpërmjet procedurave të rishikimit të realizonte të drejtën për tu dëgjuar dhe mbrojtur para gjykatës. Përderisa kuadri i atëhershëm i ligjit njihte të drejtën e të pandehurit për tu dëgjuar para gjykatës e pjesëmarrje në procesin penal ndaj tij nëpërmjet procedurës së rishikimit të vendimit të formës së prerë, kërkesa e të pandehurit për rivendosjen në afat është e pabazuar, pasi ankimi nuk paraqet mjetin e vetëm procedural për të garantuar këtë të drejtë të të dënuarit në mungesë për tu dëgjuar lidhur me çështjen penale në ngarkim të tij. Në kushtet, kur ka ekzistuar mjeti ligjor procedural për të garantuar të drejtën e të dënuarit për tu rihapur procesi penal i bërë ndaj tij, nuk ka pasur asnjë nevojë për të ndryshuar përcaktimet e vendimit njësues nr. 1/2011 lidhur me institutin e rivendosjes në afat të së drejtës së ankimit për të dënuarin, kur çështja ishte gjykuar nga gjykata më e lartë me ankimin e bashkëtëpandehurit. Në rastin konkret, i dënuari nuk ka gjetur mjetin e duhur procedural për t'iu drejtuar gjykatës, pasi e drejta e tij e mbrojtjes garantohej nëpërmjet institutit të rishikimit dhe jo atij të rivendosjes në afat (neni 147 i KPP-së).

35. E njëjta procedurë rishikimi parashikohet aktualisht në KPP, në nenin 450 të tij për rastet e ekstradimit, si dhe gjykimit në mungesë sipas nenit 352 të KPP-së (që përkon me rastet e gjykimit në mungesë të të pandehurit sipas nenit 351 të këtij Kodi, para se të ndryshohej me ligjin nr. 35/2017).

36. Parimi i sigurisë juridike ka për qëllim të garantojë vazhdimësinë e të drejtave të të pandehurve të njohura nga ligji dhe faktin, që këto të drejta të mos ndryshojnë në mënyrë përkeqësuese. Në vendimet nr. 2/2013; nr. 26/2005; nr. 10/2008; nr. 33/2010 Gjykata Kushtetuese

ka theksuar, se: *"Gjykata rikonfirmon se parimi i sigurisë juridike garanton parashikueshmërinë e sistemit normativ. Nxjerrja e normave juridike nuk i shërben vetëm zgjidhjes së një konflikti të mundshëm apo rregullimit të një situate të parregulluar më parë. Ky proces duhet të krijojë përshtypjen te subjektet e së drejtës se përmbajtja e normave juridike garanton siguri dhe qëndrueshmëri për të ardhmen. Siguria juridike trajtohet edhe si kusht për vlefshmërinë materiale të një akti, duke garantuar pandryshueshmërinë në parim të akteve normative, ku i kushtohet vëmendje rregullimit të situatave pa ndryshime substanciale në vazhdimësi, pasi në të kundërt do t'i vendosnim subjektet e së drejtës në pozicione të papëlqyeshme dhe të pafavorshme për ta. Përmbledhtazi, ligjvënësi duhej të mbajë parasysh se një situatë të rregulluar më parë, parimisht, mund ta ndryshojë vetëm nëse kjo sjell pasoja pozitive - konkretisht, trajtim më të mirë (financiar ose jo) – për subjektet përfituese dhe jo kur ndryshimi i akteve ligjore e përkeqëson situatën pra, kur i heq subjekteve përfituese një të drejtë të fituar më parë. Megjithatë, kjo Gjykatë ka theksuar se parimi i sigurisë juridike nuk mund të prevalojë në çdo rast. Kjo do të thotë se nëse paraqitet rasti që një rregullim ligjor i ndryshëm i një marrëdhënieje ndikohet drejtpërdrejt nga një interes publik, me të gjithë elementet e tij thelbësorë, ky interes natyrshëm do të ketë përparësi ndaj parimit të sigurisë juridike".*

37. Sipas KPP-së, të drejtat e të pandehurve të gjykuar në mungesë ose të ekstraduar në Shqipëri garantohen nëpërmjet mjetit procedural të jashtëzakonshëm të ankimit që është kërkesa për rishikim. Të njëjtën garanci gëzonin kjo kategori të pandehurish edhe para ndryshimeve të KPP-së me ligjin nr. 35/2017, pasi kjo e drejtë njihej nga ligji nr. 10193/2009. Duke qenë se të drejtat e mbrojtjes së kësaj kategorie të pandehurish garantohej në të njëjtën mënyrë, si para dhe pas ndryshimit me ligjin nr. 35/2017, parimi i sigurisë juridike gjendet i respektuar. Ky parim duhet të udhëheqë gjykatën edhe në interpretimin e zbatimin e ligjit, duke reflektuar se ligji i ndryshuar nuk përkeqëson pozitën e kësaj kategorie të pandehurish për të drejtën e ankimit.

38. Nga ana tjetër, kërkesa për rishikim të vendimit garanton, përveç së drejtës së të pandehurit për rishqyrtim të çështjes penale, edhe parimin e sigurisë juridike të garantuar për një vendim të formës së prerë, pasi ky institut vepron pikërisht ndaj kësaj kategorie vendimesh. Ndërkohë, siç u analizua edhe më lart, në rastet e pranimit të rivendosjes në afat të ankimit për një vendim të shqyrtuar nga gjykatat më të larta nga ankimi i bashkëtëpandehurit, ky parim cenohet pasi vendimi humb cilësinë e formës së prerë, jo vetëm për të pandehurin e rivendosur në afat, por edhe për të pandehurin tjetër që kishte bërë ankim, pasi ankimi bëhet për motive jopersonale, gjë që bën që ankimi i ri i bashkëtëpandehurit në mungesë të sjellë efekte sipas nenit 416 të KPP-së edhe për të pandehurin i cili personalisht ka bërë ankim, duke cenuar vendimin e formës së prerë edhe për të pandehurin e gjykuar në prezencë. Në këtë mënyrë do të cenohej parimi i gjësë së gjykuar për të pandehurit, pasi një çështje e zgjidhur me vendim të formës së prerë nuk mund të rishqyrtohej, përveçse nëpërmjet procedurës së rishikimit, sikurse ka garantuar ligji procedural.

39. Me vendimin nr. 51, datë 11.12.1999, Gjykata e Shkallës së Parë Sarandë, ka vendosur: "*Deklarimin fajtor të të pandehurit Adriatik Tomorr Muharremi për veprën penale "Vjedhja me pasojë vdekjen", parashikuar nga nenet 141–22 të KP-së dhe dënimin e tij me 25 vjet burgim; Deklarimin fajtor të të pandehurit Adriatik Tomor Muharremi për veprën penale "Prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve luftarake dhe e municionit", parashikuar nga neni 278/2 i KP-së dhe dënimin e tij me 3 vjet burgim; Në aplikim të nenit 55 të KP-së, përfundimisht e dënon të pandehurin Adriatik Tomorr Muharremi me 25 vjet burgim*. Nga aktet e administruara gjatë shqyrtimit gjyqësor rezulton se ndaj këtij shtetasi është caktuar masa e sigurimit "arrest në burg" në mungesë, masë kjo që nuk është zbatuar pasi kërkimet për gjetjen e të pandehurit nuk kanë rezultuar të suksesshme. I pandehuri është larguar menjëherë pas kryerjes së veprës penale dhe ekzekutimi i vendimit të dënimit është bërë i mundur vetëm pas një periudhe të gjatë kohe prej më shumë se 16 vjetësh, kur i pandehuri është dorëzuar në Shqipëri nëpërmjet procedurës së ekstradimit. Të gjitha këto rrethana provojnë se i pandehuri ka qenë në kërkim dhe me vullnetin e tij i është fshehur drejtësisë. Sipas nenit 33 të Kushtetutës parashikohet, se: *1. Kushdo ka të drejtë të dëgjohet para se të gjykohet. 2. Nga kjo e drejtë nuk mund të përfitojë personi që i fshihet drejtësisë.*

40. Pra, nga të gjitha rrethanat e provuara në gjykim, ky i pandehur rezulton t'i jetë fshehur drejtësisë. Megjithëse është banor i zonës, ku ka ndodhur ngjarja dhe komshi me personat viktimë, ai është larguar menjëherë jashtë shtetit dhe nuk është gjetur, edhe pse siç u tha më lart, ndaj tij është caktuar masa e sigurimit "arrest në burg". I pandehuri ka pretenduar se nuk ka qenë në dijeni të vendimit dhe të gjykimit, ndërsa nuk ka paraqitur asnjë argument për një pretendim të tillë, ndërkohë që shteti shqiptar ka marrë të gjitha masat për njoftimin e kapjen e tij. Për shkak se ai i është fshehur drejtësisë, kapja e tij është bërë e mundur vetëm pas kërkimeve ndërkombëtare. Koha e gjatë e kaluar nga kryerja e veprës, qëndrimi jashtë shtetit i të pandehurit, megjithëse banor i vendit ku kishte ndodhur ngjarja, largimi menjëherë pas ngjarjes, pranimi prej tij i faktit se ka qenë i pranishëm në vendin e ngjarjes në kohën e kryerjes së veprës dhe pavarësisht nga dijenia për ngjarjen, është larguar jashtë shtetit, si dhe masa e sigurimit e paekzekutuar, janë rrethana që dukshëm provojnë se i dënuari me dashje i është fshehur drejtësisë. Prandaj ai nuk mund të përfitojë të drejtën e rivendosjes në afat të ankimit sipas nenit 147 të KPP-së (para ndryshimit me ligjin nr. 35/2017). Në këtë kuptim, bazuar në këtë çështje konkrete objekt gjykimi, nuk ka vend për të filluar procedurën për ndryshimin e sentencës së tretë të vendimit njësues nr. 1/2011 që, sikundër është arsyetuar nga shumica, synon të njohë këtë të drejtë për rivendosjen në afat për rastin e mungesës dhe largimit të vullnetshëm të të pandehurit.

41. Sipas nenit 416 të KPP-së: *"Ankimi i bërë nga një i pandehur, kur nuk bazohet vetëm në motive personale, vlen edhe për të pandehurit e tjerë"*. Sipas shumicës ky ankim vlen vetëm kur bëhet dhe sjell efekte pozitive. Pakica çmon të evidentojë faktin se kjo dispozitë procedurale ka pasur të njëjtin formulim edhe në kohën e gjykimit të çështjes në themel mbi ankimin e bashkëtëpandehurit Dhurim Tusha, pasi kjo dispozitë nuk ka pësuar ndryshim. Ndërkohë neni 425 i KPP-së, në kohën e shqyrtimit të ankimit të bashkëtëpandehurit dhe të paraqitjes së kërkesës për rivendosje në afat parashikonte se "*Gjykata e apelit e shqyrton çështjen në tërësi dhe nuk kufizohet vetëm me shkaqet e paraqitura në ankim. Ajo shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve <u>që nuk kanë bërë ankim brenda kufijve që referojnë shkaqet e ngritura në ankim</u>*". Me ligjin nr. 35/2017 "Për disa shtesa dhe ndryshime në KPP", neni 425 i KPP-së parashikon se "*Gjykata e apelit e shqyrton çështjen brenda shkaqeve të ngritura në ankim. Për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht, si dhe <u>për shkaqet e ngritura në ankim që nuk bazohen në motive personale</u>, gjykata e apelit shqyrton edhe pjesën që u takon bashkëtëpandehurve që nuk kanë bërë apel"*

42. Kolegjet e Bashkuara në çështjen objekt gjykimi konstatuan se "*përmbajtja e kësaj dispozite lidhet ngushtësisht me parashikimin e nenit 416/1 të KPP-së që parashikon shtrirjen apo zgjerimin e "hapësirës" së diskrecionit gjykues të gjykatës së apelit, për të disponuar mbi ankimin e paraqitur nga bashkëipandehuri, edhe për pjesën takuese të bashkëtëpandehurve që nuk kanë ushtruar ankim, brenda kufijve të shkaqeve të ngritura në ankim, në rastin kur ankimi i bërë nga bashkëipandehuri nuk bazohet në motive personale.*"

43. Si gjyqtar në pakicë vlerësojmë se për të interpretuar nëse i dënuari ka të drejtën e rivendosjes në afat të ankimit në çështjen konkrete duhet të mbahej në konsideratë kuadri ligjor, që ka ekzistuar në kohën, kur çështja penale e themelit në ngarkim të tij është shqyrtuar në gjykatën më të lartë (gjykata e apelit ose gjykata e lartë) mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit. Siç u analizua edhe më lart, sipas nenit 425 të KPP-së, si para dhe pas ndryshimit me ligjin nr. 35/2017, gjykata e apelit e shqyrton çështjen për të pandehurin që nuk ka bërë ankim brenda shkaqeve të ankimit të ngritura nga bashkëipandehuri ankues. Parashikimi i nenit 416 të KPP-së se ankimi i bashkëtëpandehurit, që nuk bazohet në motive personale vlen edhe për të pandehurin që nuk ka bërë ankim, nuk do të thotë se ky ankim konsiderohet i vlefshëm vetëm kur rezultati është pozitiv, sikurse ka interpretuar shumica, por ka kuptimin e vlerës së ankimit si mjet procedurial që legjitimon shqyrtimin e çështjes nga gjykata e apelit jo vetëm për të pandehurin ankues, por edhe për të pandehurin joankues.

44. Vendimi njësues nr. 1/2014 nuk solli ndonjë ndryshim në përcaktimet e vendimit njësues nr. 1/2011 për të drejtën e rivendosjes në afat të ankimit të bashkëtëpandehurit kur çështja ishte shqyrtuar

në gjykatën më të lartë mbi ankimin e bashkëtëpandehurit tjetër për motive jopersonale, pasi ky vendim njësues nuk kishte shtruar si çështje për njësim ose ndryshim të njësimit të mëparshëm të drejtën e rivendosjes së ankimit për bashkëtëpandehurit, por të drejtën e ankimit të mbrojtësve të zgjedhur nga të pandehurit ose të mbrojtësve të caktuar nga familjarët ose kryesisht etj.

45. Kolegjet e Bashkuara në çështjen në shqyrtim konkluduan, se: ***Gjykata duhet të pranojë kërkesën për rivendosje në afat të së drejtës së ankimit të paraqitur nga i gjykuari në mungesë, i cili nuk ka ushtruar ankim, nëse ai parashtron shkaqe të tjera, të ndryshme nga ato, për të cilat është shprehur më parë gjykata më e lartë në vendimin e marrë mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit për shkaqe jopersonale të këtij të fundit.*** Si gjyqtarë në pakicë çmojmë se kjo sentencë njësuese zgjeron rastet ligjore të ushtrimit të ankimit nga i gjykuari në mungesë, megjithëse çështja është shqyrtuar në gjykatën më të lartë edhe për këtë të pandehur mbi bazën e ankimit të bashkëtëpandehurit, pasi neni 416 i KPP-së i referohet ankimit si mjet procedural që vlen edhe për të pandehurin që nuk ka bërë ankim, duke përjashtuar vetëm ankimet me motive personale. Kjo do të thotë se ankimi i bërë nga i bashkëipandehuri konsiderohet ankim i bërë edhe nga i pandehuri që nuk e ka ushtruar këtë të drejtë, pavarësisht nga fakti nëse i pandehuri ka qenë apo jo i gjykuar në mungesë.

46. Sipas nenit 416 të KPP-së gjykata kur shqyrton kërkesën për rivendosjen në afat të bërë nga bashkëipandehuri i gjykuar në mungesë, është e detyruar të verifikojë vetëm nëse ankimi i bërë nga bashkëipandehuri tjetër ka qenë për motive personale apo jo. Nëse ky ankim tashmë i shqyrtuar nga gjykatat më të lartë nuk ka qenë për motive personale, kjo prezumon se ankimi ka vlejtur si mjet procedural për shqyrtimin e çështjes në gjykatën më të lartë edhe për të pandehurin në mungesë që aktualisht kërkon rivendosjen në afat të ankimit. Ankimi i bërë nga bashkëipandehuri tej motiveve personale konsiderohet ankim edhe i bashkëtëpandehurit joankues në mungesë dhe nuk kanë rëndësi shkaqet konkrete të ankimit të prezantuara nga i pandehuri ankues. Mjafton fakti, që shkaqet e ankimit të jenë për motive jopersonale dhe ato konsiderohen të mjaftueshme për të penguar ushtrimin e një ankimi tjetër të mëvonshëm ndaj të njëjtit vendim qoftë edhe për bashkëtëpandehurin të gjykuar në mungesë pas shqyrtimit të çështjes nga gjykata më e lartë. Për më tepër, pas ndryshimeve të kësaj dispozite me ligjin nr. 35/2017, gjykata e apelit, për bashkëtëpandehurit joankimues, ka detyrimin ta shqyrtojë çështjen, jo vetëm për shkaqet e ngritura në ankimin e bashkëtëpandehurit që nuk bazohen në motive personale (duke përfituar këta të fundit nga vendimmarrja e gjykatës me karakter favorizues ndaj të pandehurit ankimues), por edhe për çështje të ligjit që duhet të shqyrtohen kryesisht.

47. Mënyra e formulimit të sentencës njësuese krijon paqartësi në zbatimin praktik pasi i jep mundësi bashkëtëpandehurit të gjykuar në mungesë, joankues, të paraqesë kërkesë për rivendosje në afat të një ankimi për shkaqe të tjera të ndryshme nga ato që janë prezantuar fillimisht nga bashkëipandehuri ankues dhe që janë shqyrtuar tashmë me vendim themeli nga gjykata më e lartë. Kjo do t'i jepte mundësi bashkëtëpandehurve në mungesë të pretendonin rishqyrtimin e çështjes nëpërmjet ankimit, megjithëse çështja në gjykatën më të lartë ishte shqyrtuar mbi bazën e një ankimi të vlefshëm edhe për ta, të bërë nga një bashkëtëpandehur ankues, por që nuk është gjendur i bazuar nga gjykata më e lartë, duke i hapur rrugë kështu cenimit të sigurisë juridike.

48. Çmojmë se arsyetimi i shumicës, që e lidh kriterin kufizues të ankimit nga bashkëipandehuri me shkaqet e ankimit të ngritura më parë nga bashkëipandehuri sipas nenit 416 të KPP-së, jo vetëm vjen në kundërshtim me qëllimin e kësaj dispozite, por vjen në kundërshtim edhe me vetë përcaktimet e nenit 425 të KPP-së. Rëndësia e shkaqeve të ankimit për shqyrtimin e çështjes në gjykatën më të lartë ishte parashikuar edhe në dispozitat në fuqi në kohën e shqyrtimit të çështjes në apel, para ndryshimeve të bëra me ligjin nr. 35/2017. Kështu, në nenin 415 të KPP-së parashikohet se palët kanë të drejtë të shtojnë shkaqet e ankimit 5 ditë para seancës gjyqësore. Kjo do të thotë se parashikimi që gjykata e apelit e shqyrton çështjen në tërësi, pavarësisht ankimit të një të pandehuri (neni 425 para

ndryshimit) nënkupton se çështja shqyrtohet edhe për të pandehurin, që nuk ka bërë ankim dhe jo që gjykata shqyrton çështjen tej shkaqeve të ankimit.

49. Shkaqet e ankimit janë ato të prezantuara në ankim dhe çdo gjë që nuk është prezantuar në të ose nuk është shtuar sipas nenit 415 të KPP-së, konsiderohet se ka rënë në dekadencë. Kjo vlen jo vetëm për të pandehurin ankues, por edhe për të pandehurin joankues. Prandaj ky i pandehur nuk mund të ankimojë vendimin për shkaqe të tjera, të cilat megjithëse ndryshojnë nga ato të ankimit të bashkëtëpandehurit, kanë të bëjnë me rrethanat e faktit, kualifikimin e veprës penale etj., elemente këto të procesit që janë shqyrtuar nga gjykata më parë. Neni 416 i KPP-së lejon ankimet nga bashkëipandehuri jo ankues vetëm në rast se ankimi i bashkëtëpandehurit ankues ishte bërë për motive personale. Për rrjedhojë fokusi i interpretimit e vlerësimit ligjor nga gjykatat në rastet e kërkesave për rivendosje në afat duhet të përqendrohet te shkaqet e ankimit vetëm për të kualifikuar nëse ato përbëjnë motive personale apo jo. Për aq kohë sa shkaqet e ankimit kanë të bëjnë me ekzistencën ose jo të faktit penal, mekanizmin e ngjarjes, kushtet për lindjen e përgjegjësisë penale për secilin bashkëtëpandehur, cilësimin juridik të veprës, për rrjedhojë ato ndikojnë edhe vendimmarrjen ndaj bashkëtëpandehurit joankimues duke prodhuar një produkt përfundimtar për përfundimin e procesit penal.

50. Megjithëse në këto ankime, që shoqërojnë kërkesat për rivendosje në afat, mund të paraqiten shkaqe, të cilat janë të ndryshme në thelb nga ato të prezantuara në ankimet e mëparshme, përsëri këto shkaqe kanë të bëjnë në thelb me elementet përmbajtësore të vendimit gjyqësor dhe si të tilla janë jashtë sentencës "motive personale". Ushtrimi i ankimit nëpërmjet rivendosjes në afat për shkaqe të tjera jopersonale nga ato të shqyrtuara nëpërmjet ankimeve të mëparshme nga gjykatat më të larta, mund të rihapë procesin në gjykatën më të lartë, jo vetëm për të pandehurin e rivendosur në afat, por edhe për të pandehurin për të cilin çështja është shqyrtuar më parë në kuptim të nenit 416 e 425 të KPP, megjithëse për këtë të pandehur vendimi ka marrë formë të prerë dhe është zgjidhur përfundimisht. Në këtë kuadër, pakica rithekson vlerësimin e saj se cenohet parimi i sigurisë juridike, jo vetëm formalisht për vendimin e formës së prerë për të pandehurin joankues, por edhe për atë që e ka ushtruar ankimin më parë. Vendimet e formës së prerë për ata të pandehur, që e kanë ushtruar të drejtën e ankimit përbëjnë "gjë të gjykuar" dhe mundësia e vetme për të rrëzuar fuqinë e këtyre vendimeve në aspektin procedural është nëpërmjet procedurës së rishikimit dhe jo nëpërmjet ankimeve të bashkëtëpandehurve të tjerë të gjykuar në mungesë.

51. Në përfundim të kësaj analize, nisur nga kuadri ligjor ekzistues në kohën e paraqitjes së kërkesës objekt gjykimi, zhvillimi i ligjit procedural, respektimi i parimit të sigurisë juridike, ne gjyqtarët në pakicë vlerësojmë se e drejta e kësaj kategorie e bashkëtëpandehurve të gjykuar në mungesë, siç është edhe kërkuesi, për t'u dëgjuar e mbrojtur para gjykatës, në rastet kur çështja ishte shqyrtuar në gjykatat më të larta nga bashkëipandehuri tjetër për motive jopersonale, garantohej nëpërmjet institutit procedural të kërkesës për rishikim të vendimit.

52. Si gjyqtarë në pakicë vlerësojmë se në çështjen objekt gjykimi, për këtë kërkues kanë ekzistuar mjetet e duhura procedurale që t'i jepej mundësia për t'u dëgjuar para gjykatës dhe për rrjedhojë, për zgjidhjen e drejtë të saj, nuk ka qenë e nevojshme të ndryshohej sentenca e tretë e vendimit njësues nr. 1/2011 të Gjykatës së Lartë.

53. Për sa më sipër, lidhur me zgjidhjen e çështjes objekt gjykimi, votojmë për lënien në fuqi të vendimit të Gjykatës së Apelit Gjirokastër, nr. 20-2017-38/10, datë 24.1.2017, si vendim i drejtë, i bazuar në prova dhe në ligj.

Tiranë, më 18.11.2022

Gjyqtarë: Sokol Ndresi, Margarita Buhali